

riport

H E T I H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 8. (512.) SZÁM – 2014. FEBRUÁR 28.

Kiszorítósi
szociálliberális módra **I POLITIKA**

Berlinaré: a trend az, hogy nincs
trend **I INTERJÚ**

Ukrajna: van remény
a győzelem után? **I HÁTTÉR**

Godot-ra várva a váradi színpadon

Holnap talán eljön

Kolozsvári Állami Magyar Színház

Február 28-án, péntek este 8 órakor

Roger Vitrac

Viktor, avagy a gyermekuralom
stúdióelőadás a nagyszínpadon

Rendező: Silviu Purcărete

CSAK 14 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

Március 1-jén, szombat este 8 órakor

Johannes von Tepl

A földműves és a halál
stúdióteremben

CSAK 14 ÉVEN FELÜLIEKNEK!

Március 2-án, vasárnap este 8 órakor

Thomas Vinterberg – Mogens Rukov – Bo Hr. Hansen

Születésnap

stúdióteremben

Rendező: Robert Woodruff

Március 3-án, hétfő este 8 órakor

Demény Péter: Bolero

stúdióteremben

Rendező: Albu István

Március 4-én, kedd este 8 órakor

Csipke – stúdióteremben

Rendező: Mezei Kinga

www.biletmaster.ro

HETI MÉRLEG

4–7 A hét hírei, Müzli, Hír plusz komment
Szűcs László: Derűs kormányssirató

AKTUÁLIS

8–9 Cseke Péter Tamás: Kiszállt a versenyből a Néppárt
10–11 Cseke Péter Tamás: Kiszorítódsi szociál-liberális módra – USL helyett USD-koalíció kormányozhatja Romániát
12–14 Tasnádi-Sáhy Péter: Krasznai eszmecsere a brüsszeli folytatásról

INTERJÚ

15–17 Parászka Boróka: Berlinálé mérleg: a trend az, hogy nincs trend – Gyenge Zsolt kritikus

HÁTTÉR

18–19 Ady András: Ukrajna – van remény a győzelem után?

INTERJÚ

20–21 Kustán Magyar Attila: Hány pénzt érhet a nemzetpolitika? – Egy Gábor történész, a Politikatörténeti Intézet tudományos munkatársa

THALIA

22 Zsehránszky István: A Zsidó Színház teteje

TÉKA

23 Parászka Boróka: Amit Borbély Szilárd tudott

THALIA

24–25 Simon Judit: Holnap talán eljön – Szabó K. István Godot-ra várva rendezése Nagyváradon

HISTÓRIA

26–28 Szilágyi Aladár: A nomád életmód nem jelentett visszafejlődést – Fodor István régész, kandidátus

MOZIMUSTRÁ

29 Kustán Magyar Attila: Harcok emberi mivoltunkért

TERRA

30 Králik Lóránd: Sziget a világ végén 23.

CÍMLAPKÉP: SZIGLIGETI SZÍNHÁZ

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 8. (512.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

SZERKESZTŐK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BENKŐ J. ZOLTÁN, BÁLINT ALÍZ
SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT

ÁLLANDÓ MUNKATÁRSÁK:

GÁL MÁRIA, HORVÁTH ANDOR, KÖRÖSSI
P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI FERENC,
SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN,
VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT

ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA

ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),
MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
25 LEJ, 6 HÓNAPRA 45 LEJ, EGY ÉVRE 80 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 4.500 FORINT, 6 HÓNAPRA
7.900 FORINT, EGY ÉVRE 14.500 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO57 BTBL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA
RO30 BTBL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADAI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Aegis típusú elfogó rakétákat és radarokat szállít az amerikai hadsereg Románia déli részén elhelyezkedő Deveseluba, hogy ott a NATO számára egy éven belül ballisztikus rakéták elleni védelmi vonalat építsenek ki. Hasonló rendszert telepítenek Lengyelországba is. A teljes védőpajzsuk 2018-ra kell rendszerbe állnia. A NATO az „Iránhoz hasonló” államok támadásának kivédésére hozta létre a védelmi célokat szolgáló rendszert.**

■ **A kórházi anyanyelvhasználatot segítő törvénymódosítás elfogadásához kérte a parlamenti pártok támogatását az RMDSZ. Romániát a 2007-ben ratifikált Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája is arra kötelezi, hogy közkórházaiiban és szociális intézményeiben lehetővé tegye az anyanyelvű kommunikációt a kisebbségi nyelvet beszélő páciensek számára, erről szóló tervezetüket a szenátus mégis elutasította. Az RMDSZ emlékeztetett, olyan joghoz kéri a pártok támogatást, amelyet a kommunista rendszer sem tagadott meg hazai kisebbségektől.**

■ **Romáknak épít szociális lakásokat a kormány, erre 2,5 millió eurót különít el a költségvetésből. Az Országos Lakásügynökség 2008-ban hirdette meg azt a programot, amellyel roma családoknak építenének 11 településen 300 lakást, viszont a kormánynak nem volt pénze a program finanszírozására. Ilyen lakásokat többek között Aradon, Fugyivásárhelyen, a Bihar megyei Tóti községben, a Beszerce-Naszód megyei Szászbadakon, a Brassó megyei Hőltövényn és a Szeben megyei Újgyházán építenek, a támogatott települések között nem szerepel Marosvásárhely.**

Kelemen és Tőkés Orbánnál

Az RMDSZ és a magyar kormány közti rendszeres egyeztetések jegyében tárgyalta Budapesten Kelemen Hunor szövetségi elnök Orbán Viktor kormányfővel. Az RMDSZ elnöke tájékoztatta a magyar kormányfőt az Alkotmánybíróság véleményezéséről, amely szerint alkotmányellenes minden olyan módosító javaslat az alaptörvényben, amely az erdélyi magyar közösség számára kiemelten fontos. Kelemen Hunor elmondta, a testület olyan kérdésekben döntött, amelyek nem is tartoznak hatáskörébe. „Az Alkotmánybíróság olyan kérdésekről is véleményt mondott, amelyek a mi meglátásunk szerint ebben a pillanatban nem tartoznak a kompetenciájába. Így például a közösségi jogok ügyéhez, a szimbólumok használatához, az alrégiók vagy a kulturális autonómia kérdéséhez semmi köze az Alkotmánybíróságnak” – tájékoztatta a magyar miniszterelnököt a Szövetség elnöke. Leszögezte, a közösségi és kisebbségi jogok terén rossz üzenetnek számít ez a véleményezés, és komoly akadályt jelent a jogbővítések útjában, az RMDSZ pedig egyértelműen kinyilvánította, nem támogatja az alkotmány módosítását.

A találkozón a felek leszögezték, a következő öt éves ciklusra is erős magyar képviselést kell biztosítani mind az Európai Parlamentben, mind az Európai Néppártban. Az RMDSZ elnöke elmondta, a Szövetség a nyitottság és a párbeszéd jegyében tárgyalásokat folytat a Magyar Polgári Párttal mind az európai parlamenti választásokról, mind pedig az erdélyi magyarságot érintő közügyekről, ugyanakkor leszögezte, az RMDSZ saját identitásával és jelképével vesz részt a májusi EP-választáson.

Néhány óra eltéréssel a magyar kormányfő Tőkés

László EP-képviselőt is fogadta Budapesten.

Alkotmánybírósági diktatúra?

Az alkotmánybíróság a hatályos alaptörvénybe ütközőnek minősítette a parlamenti különbizottság által kidolgozott alkotmánymódosító tervezet 26 pontját, közöttük azokat a magyarságnak fontos változtatásokat, amelyeket az RMDSZ javasolt. Az alkotmánybíróság megállapította, hogy a kisebbségi jelképhasználatra, a kulturális autonómia elvére és a hagyományos térségek közigazgatási alegységekre (alrégiókba) szerveződésére vonatkozó módosítási javaslatok túlmutatnak az alkotmánymódosítás határain, ezért elfogadá-

sukkal a parlament sértené az alaptörvényt.

A magyarságot érintő változtatások közül csak az ellen nem emelt kifogást az alkotmánybíróság, amely szerint Románia elismeri a királyi család, a nemzeti kisebbségek, a román ortodox egyház és a többi vallásos felekezet történelmi szerepét a román állam kialakulásában.

Az alkotmánybíróság alkotmányellenesnek tartja a miniszterelnök kinevezéséről szóló 103-as cikkelyt is. Kifogásolják azt az előírást is, amely szerint a parlamenti szakbizottságok elé idézett jogi és természetes személyeknek kötelező megjelenniük a honatyák előtt. Alkotmányellenes az a cikkely is, amely szerint automatikusan megszűnik annak a képviselőnek vagy szenátornak a

műzli

Az igazi normalitás

Nyolc férfi és nyolc női miniszterből áll Matteo Renzi reformkormány, melyet az új olasz miniszterelnök péntek este mutatott be. Renzi hangoztatta, reméli, hogy kormánya konkrét válaszokat tud majd adni Olaszországnak és reményt, amelyre elsősorban a fiatal generációnak van szüksége. A 63. olasz kormány szombatn tette le esküjét, hétfőtől kért bizalmat a római parlament két házában.

Az igazi normalitás akkor jön el, amikor már nem hírértékű, hogy hány férfi és nőtagja van egy új kormánynak.

mandátuma, aki kilép abból a pártból, amelynek színeiben mandátumhoz jutott.

A parlamentnek ki kell igazítania a taláros testület által kifogásolt pontokat, mert a tervezet a parlamenti szavazás után ismét az alkotmánybíróság elé kerül, amely ugyanúgy érvénytelenítheti azt, mint bármely alkotmányellenes tervezetet.

Az RMDSZ számára vállalhatatlan lesz a módosított alkotmány, ha a parlamenti különbizottság az alkotmánybíróság döntéseire igazítja a tervezetet – jelentette ki Kelemen Hunor. „Egyelőre csak ámulni-bámulni tudok. Bár nem illik az alkotmánybíróság döntéseit bírálni, nekem úgy tűnik, alkotmánybírósági diktatúra fele tartunk” – jelentette ki a szövetségi elnök. Kelemen szerint az alkotmánybíróságnak egyetlen kérdésben kellett volna véleményt mondania: sérti-e a tervezet az alaptörvény módosításainak határait rögzítő 152-es cikkelyt.

A politikus szerint „kártékony alkotmányértelmezéssel” a taláros testület lehetetlenné tette azt, hogy az erdélyi magyar közösség számára is elfogadható alkotmánymódosítás megszülethessen. Az RMDSZ elnöke fenntartja korábbi véleményét, miszerint 2014-ben sem lesz alkotmánymódosítás.

Magyar szemmel a világ

A magyarok más országok közül elsősorban a nyugat-európaiakkal, leginkább Ausztriával rokonszenveznek, és kevésbé kedvelik a kelet-közép-európai térség országait – derült ki a Psyma Hungary Kft. felméréséből.

A 2013 novemberében végzett, reprezentatív közvélemény-kutatás szerint a résztvevők a felmérésben szereplő 18 ország közül mindegyik

nyugat-európairól pozitívan nyilatkoztak. A legtöbben (93 százalék) Ausztriáról, utána a külföldi munkavállalók körében egyre népszerűbb Nagy-Britannia (91 százalék), majd Németország és Svájc (90 százalék) következik.

A kelet-közép-európai térség országai közül a legtöbben Horvátországgal (82 százalék) és Lengyelországgal (77 százalék) szimpatizálnak. A legkevésbé szimpatikusnak Magyarország keleti és dél-keleti szomszédjait tartják: a lista utolsó három helyén sorrendben Románia, Szerbia és Ukrajna található (42, 38, illetve 36 százalék). Az ezer ember személyes megkérdezésén alapuló felmérés eredményei szerint rokonszenvek és ellenszenvek alapján kirajzolódik egy erőteljes nyugati-keleti választóvonal.

A világpolitika alakulását meghatározó nagyhatalmak közül az USA jóval közelebb áll az emberekhez, mint a keleti térség vezető államai. Ugyanakkor az Egyesült Államok maga 76 százalékos népszerűségével így is csak a lista középmezőnyében foglal helyet, a nyugat-európai országoktól leszakadva. Oroszország és Kína megítélése negatívabb: ez a két ország a lista alsó harmadában található.

Európai nagykoalíció formálódik

Ha most lennének az európai parlamenti választások, uniós szinten a szocialisták nyernének a jobbközép Európai Néppárt előtt. A legfrissebb felmérés arra az eredményre jutott, hogy a balközép Szocialisták és Demokraták képviselőcsoportja lenne a legnagyobb 221 mandátummal a jelenlegi 194 helyett, míg a néppárti frakció a mostani 275-ről 202 főre zsugorodna össze.

A rendszerkritikus, euroszeptikus vagy egyene-

hír komment

A miccs továbbra is a hagyományos recept szerint készülhet, miután az Európai Bizottság elfogadta Romániának azt a kérését, hogy a népszerű román étel az Unióban betiltott adalékanyagokkal készülhessen. A végső döntést az Európai Parlament hozza meg. Tavalay nyáron Daniel Constantin mezőgazdasági miniszter jelentette be, hogy Románia levédeni készül a miccset az EU-ban. Az étel azért került feketelistára, mert alapanyaga olyan konzervánsokat és antioxidánsokat tartalmaz, amelyeket egy júniustól életbe lépett uniós szabályozás szerint tilos a húsfeldolgozó iparban felhasználni. A levédett nemzeti ételeknek tekintett készítmények esetében az EU eltekintet a szabályozástól.

Amit öntudatosan fogyasztunk, az nyilván nem lehet egészségtelen.

sen unióellenes politikai erők erősödése is várható a radikális baloldaltól egészen a jobbszélig. Nem zárható ki, hogy új frakció is alakul, például a francia, a holland, az osztrák, a flamand, az olasz és a svéd szélsőjobb jelöltjeiből, ha sikerül megfelelniük a frakcióalakítás követelményeinek, vagyis közös nevezőre tud jutni legalább hét tagállamból minimum 25 EP-képviselő.

A pillanatnyi erőviszony alapján jelentős erősödést könyvelhet el a radikális baloldal is, amely 35-ről 56-ra növelhetné képviselői számát.

Az elemzés szerint a jobb- és a balszél erősödése afféle „nagykoalíciós” politizálásra kényszerítheti a centrista pártokat, és ez már az Európai Bizottság elnökének megválasztásakor megmutatkozhat. Egy jelentős euroszeptikus, populista tömb kialakulása az EU politikájára is hatással lehet, ezek az erők ugyanis várhatóan elleneznek a gazdasági és monetáris unió elmélyítését, az uniós polgárok teljes mozgásszabadságát és az Egyesült Államokkal kötendő szabadkereskedelmi egyezményt.

A felmérés eredménye szerint mind a liberálisok, mind a zöldek frakciója zsugorodna.

A zöldek a mostani 58 helyett 44 mandátumot szereznének, a liberálisok 85 helyett 64 képviselői helyhez jutnának.

Plagizált az oktatási államtitkár (is)

Teljes egészében másolta doktori dolgozatát Ștefania Duminică (fotó) közoktatásért felelős államtitkár – állapította meg a Bukaresti Egyetem etikai bizottsága. A bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a 2012-ben megvédett dolgozat gyakorlatilag a „fénymásolata” egy 2008-ban publikált tudományos munkának. Duminică a Bukaresti Egyetem pszichológia karán nyerte el a doktori címet.

Az etikai bizottság az államtitkár doktori címének visszavonását javasolta. Ezt az

röviden

■ **Lehetetlennek bizonyulhat a független Skócia csatlakozása az Európai Unióhoz – mondta Londonban José Manuel Barroso. Az Európai Bizottság elnöke a skót függetlenségi törekvésekről kijelentette: ha egy új ország kiválik egy jelenlegi EU-tagállamból, és önállóan csatlakozni kíván az unióhoz, akkor csatlakozási kérelmet kell benyújtania, amit a többi tagállamnak egyhangúlag jóvá kell hagynia. Skóciában szeptemberben tartanak népszavazást az esetleges függetlenné válásról.**

■ **Hat évtizede először láthatta egymást több száz, az 1950-1953-as háború által egymástól elszakított idős dél- és észak-koreai családtag a Kumgang-hegység lábánál, ahol megkezdődött a családdegysítési találkozó. A találkozó első felvonása során 82 idős dél-koreai és az őket kísérő 58 fiatalabb családtag, illetve 180 észak-koreai rokonuk vesz részt. Később 361 dél-koreából álló csoport utazik a Kumgang-hegységhez, ahol 88 észak-koreai rokonukkal találkozhatnak. 2010 óta először került sor ilyen találkozóra a két Korea között.**

■ **150 európai nagyváros csatlakozott Michael Bloomberg volt New York-i polgármester innovációs pályázatához. Erdélyből Kolozsvár és Nagybánya pályázott, Felvidékről Pozsony és Kassa, Vajdaságból Újvidék. A településeknek új ötletekkel kell előrukkolniuk társadalmi-gazdasági-környezeti témákban. A leggyakrabban megcélzott területek a munkanélküliség kezelése, az energiahatékonyság javítása és az elhízás visszaszorítása. Ban Ki Mun ENSZ főtitkár január végén városi klímavédelemért felhívó ENSZ-követé nevezte ki Michael Bloomberget.**

▷ egyetem kérésére a tudományos kutatások országos etikai tanácsa (CNECSDTI) teheti meg. Remus Pricopie oktatási miniszter úgy tudja, hogy Stéfania Duminică lemondani készül.

Az államtitkár lemondását előzőleg az államfő is kérte. „Nem hiszem ugyanis, hogy a miniszterelnök egy ilyen család miatt leváltaná” – jelentette ki Traian Băsescu, arra utalva, hogy Victor Ponta körül ugyanez a bizottság szintén megállapította: disszertációjának legalább egyharmadát más szerzők munkájából lopta.

Iráni ellenzékiek Romániában

A teheráni iszlám vezetéssel szembenálló iráni ellenzékiek háromezer fős csoportjának Romániába költöztetéséről folynak titkos tárgyalások az érintettek, a román kormány és az Egyesült Államok között – állítja az *Adevărul* napilap. A Mudzsahedin Halk (MEK) nevű iráni ellenzék mozgalom tagjai jelenleg állítólag Irak területén, a Camp Liberty nevű egykori amerikai katonai támaszponton élnek Bagdad közelében, és azért akarnak Romániába telepedni, mert nincsenek biztonságban a térségben. Az *Adevărul* értesülése szerint az iráni ellenzékiek romániai elhelyezése volt az egyik titkos célja annak a látogatásnak, amelyet Victoria Nuland, az amerikai külügyminisztérium európai és eurázsiai ügyekért felelős államtitkár-helyettese tett januárban Bukarestben. Victor Ponta miniszterelnök akkor sejtelmes kijelentéseket tett arról, hogy Nulandot valójában nem a román igazságszolgáltatás függetlensége miatti aggodalom vezette Bukarestbe, hanem látogatása fő célja a román-amerikai kapcsolatok egyik fontos, de bizalmas témájával állt összefüggésben.

Az Egyesült Államok 2012-ben döntött úgy, hogy leveszi a terrorista szervezetek listájáról az emigráns iráni ellenzéki Mudzsahedin Halk csoportot, miután a csoport lemondott az erőszak alkalmazásáról, és információt szolgáltatott Washingtonnak az iráni nukleáris programról. A szervezet levétele a terrorlistáról lehetővé tette, hogy a csoport tagjai Irakon kívül máshol is letelepedhessenek, vagy menekültstátust kérhessenek.

RMDSZ-es árnyékjelentés

Olyan árnyékjelentést készít az RMDSZ a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartájának alkalmazásáról, amely valóban tükrözi a nyelvi jogok gyakorlati alkalmazását, ezáltal az Európa Tanács is megismeri a romániai két-nyelvűség reális problémáit – jelentette be Markó Attila (fotó) Budapesten. A parlamenti képviselő az „Anyanyelvhasználat különben – a jogi lehetőségek a megvalósításig” című konferencián vett részt.

A képviselő elmondta, az RMDSZ minden területre kiterjedő elemzést végzett a nyelvi jogok érvényesüléséről: az oktatásban, közigazgatásban, igazságszolgáltatásban, médiában, valamint a kulturális élet, gazdasági és szociális élet és kapcsolatok területén is. „Romániában a legtöbb nyelvi jog csak papíron létezik. Az a

kötelességünk, hogy erre felhívjuk az Európa Tanács figyelmét, s a romániai közvélemény figyelmét is. Ugyanakkor olyan programokat kell kezdeményeznünk, amelyek a magyar közösség jogtudatosságát erősítik, hogy éljünk törvényben rögzített jogainkkal” – fogalmazott Markó Attila.

A képviselő hozzátette: az RMDSZ árnyékjelentése arra törekszik, hogy a román hivatalos jelentésnek valóságghú tükrö legyen, emellett az Európa Tanács korábbi ajánlásaira is reflektáljon ezen a területen.

Obamánál a láma, Kína magán kívül

Barack Obama amerikai elnök a kínai tiltakozás ellenére fogadta a dalai lámát a Fehér Házban. Az elnök és a tibeti vallási vezető találkozójának helyszíne nem a külföldi állami vezetők fogadására szolgáló Ovalis iroda volt, hanem az úgynevezett térképszoza.

A megbeszélést zárt ajtók mögött tartották. A Fehér Ház előzetes közlése szerint Barack Obama „köztisztelőben álló vallási és kulturális vezetőként” tekint az amerikai fővárosban tartózkodó tibeti vallási méltóságra. Az amerikai kormányzat Kína részeként ismeri el Tibetet, de támogatja a láma nagyobb autonómiát célzó törekvéseit. Kína, miként az előző két találkozót megelőzően, most is a megbeszélés elhalasztására szólította fel Washington, ám nem érkezett válasz Peking figyelmeztetésére.

Az amerikai elnök és a dalai láma közötti találkozó miatt a kínai külügyminisztériumba rendelték az amerikai nagykövetség ideiglenes ügyvivőjét. Csang Je-suj külügyminiszter-helyettes Daniel Kritenbrinknek azt hangzott, hogy a helytelen lépéssel az Egyesült Államok súlyosan beavatkozott Kína belügyeibe, megsértette

vállalását, miszerint nem támogatja a tibeti függetlenséget, szintén súlyosan megsértette a nemzetközi kapcsolatok normáit és aláásta a kínai-amerikai kapcsolatokat.

Program a kisebbségek megismerésére

A közoktatásban részt vevő diákok számára a nemzeti kisebbségek bemutatását célzó programot indított az oktatási minisztérium, amelynek egyik célja, hogy a többségi diákok jobban megismerjék a kisebbségek hagyományait és kultúráját. A február 21-én, az anyanyelv nemzetközi világnapján elindított projektet az oktatási minisztérium kezdeményezte, partnerintézményként az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala is részt vesz benne. Laczikó Enikő államtitkár, a hivatal vezetője szerint a nemzeti kisebbségek anyanyelvén tanuló osztályok vehetik fel egymás között vagy többségi osztályokkal a kapcsolatot, majd közösen kell kitalálniuk, milyen formában mutatják be egymásnak kölcsönösen saját kultúrájukat, hagyományait. A legleleményesebb ötleteket és a legsikeresebb projekteket díjazzák.

Az államtitkár elmondta: nem véletlen, hogy az anyanyelv világnapján indították el a kezdeményezést, hiszen a román oktatási rendszer egyik hiányossága, hogy nem foglalkozik elég hangsúlyosan a romániai társadalom sokszí-

nűségével. Laczikó fontosnak nevezte, hogy a romániai magyarok megismertessék és megszeretessék kultúrájukat a többségi nemzettel. A program egyik célja az, hogy a román tannyelvű osztályokba járó diákok anyanyelvük mellett egy másik nyelvet is megismerjenek. Király András oktatási államtitkár szerint a projekt azért fontos, mert már az iskolapadokban megismertethető a diákokkal a másság, és felhívható a figyelmük a romániai társadalom sokszínűségére.

Bokros pártja kívülről támogat

Megállapodtak az Összefogás pártjai a Modern Magyarország Mozgalommal. Bokros Lajos pártja kívülről támogatja az ellenzéki szövetséget. Mesterházy Attila, az Összefogás miniszterelnök-jelöltje a megállapodás aláírásakor elmondta: vállalták az alkotmányos jogállam helyreállítását, a bíróságok függetlenségét, egy kétfordulós, arányos választási rendszer kialakítását, a „félelem rendszerének” megszüntetését, a sajtó-, a lelkiismereti és a vallásszabadság garantálását.

A megállapodás része a gazdasági felzárkózás megvalósítása: olyan kiszámítható gazdaságpolitika, amely alkalmas a befektetők és a vállalkozók bizalmának visszaszerzésére, továbbá a versenytorzító monopóliumok megszüntetése, a „büntető jellegű” különadók kivezetése és az „intézményszerű” állami és pártkorruptió felszámolása.

Bokros Lajos közölte: kívülről támogatják az Összefogást, sem egyéni, sem listás helyet nem kértek. Szerinte ez azt mutatja, létezik „önzetlen, becsületes” politizálás, amely az ország érdekeit fontosabbnak tartja a pártérdeknél. A Fidesz úgy kommentálta az eseményt, hogy „összefogtak a nagy megszorítók.”

vezércikk

SZÚCS LÁSZLÓ

Derűs kormányisirató

Faramuci helyzet ez, miközben vasárnap este a román kormánykoalíció búcsúztatóját fogalmazom, a válság egyik kiobbantója a tévében még arról beszél dacosan, hogy ha keddig kap valami választ, akkor találhatnának megoldást a folytatásra. Azért akkora tüdeje még Crin Antonescunak sem lehet, hogy visszaszívja mindazt a sok kígyót-békát, amit egy hét alatt eddigi szövetségeseire kiabált. S miért is tenné, ha úgy gondolja, aranyaszájú ellenzéki vezér szerepében tetszelegve egy szürke novemberi vasárnapon megnyerheti az elnökválasztást.

A Szociálliberális Szövetség a rendszerváltás utáni Románia egyik leggyagyibb kormányát hozta a nyakunkra. Hiába volt kétharmados többségük a tiszteletlen házban, semmire sem mentek vele. Gyorsan felőröltek mindent a két nagy párt belharcai, a heti rendszerességgel zajló botrányok, jogerős ítéletek, plágiumügyek, s a rengeteg személyi változás nyomán fellépő instabilitás. Több miniszter nevét időnk sem volt megtanulni. A PDL-RMDSZ kabinet közel két évvel ezelőtti megbuktatása óta szinte semmi emlékeztetést nem produkáltak, törvénykezési víziók nem váltak valóra. Ha valami csoda folytán egy ideig együtt is maradnának – mit, oder ohne Johannis –, az legfennebb a válságot konzerválná, ahogy egy szűk többségű USD kabinet sem ígér Kánaánt. Illetve csak ígéri. A csodát az előre hozott választás eredményétől sem várhatjuk, hiszen a pályán kívül sincsenek tettekre kész román szuperpolitikuskok. Úgyhogy bár most egyik szemünk nevet, a másik pedig kacag az USL szétesését látva, miután jól kimulatunk magunkat, elkezdhetünk aggódni fényes jövőnk miatt.

Érdemes még kitérni arra, mihez kezdjen e nem épp váratlan helyzettel az RMDSZ, nyilván valami formában viszonyulniuk kell a kialakuló helyzethez, miután felszáradtak az örökönnök az EMNP májusi nem-indulásának híre hallatán. Könnyedén tudnék sorolni egy tucat derék érvet amellett, hogy a Szövetség stabilizáló tényezőként azonnal vállaljon kormányzati szerepet, amint azt a tulipános hátsó ország nagyobb része el is várja. Sajnos legalább ennyi érv fogalmazható meg e szerepvállalás ellenében is, márpedig az alkotmány egyelőre nem teszi lehetővé, hogy páros napokon kormányon, páratlanokon pedig ellenzéki legyen az érdekvédelem. Mindkét változatban ott a kockázat, s ott a lehetséges politikai hozadék is. Az EP-választás meg itt a nyakunkon. Elég gyorsan dönteni kell, különösen akkor, ha Antonescu telefonja nem csörög meg kedden. A halogatásnak nincs helye, a teljes RMDSZ vezérkar pedig csak nem mehet betegszabadságra.

Ilyen-olyan pártok, ilyen-olyan nációk, egymásra vagyunk itt utalva mind, közös érdek tehát, hogy az ország dolgai jobban menjenek. Olyanok vagyunk, mint fociválogatottjaink, sorsdöntő rangadókra folyton összesorsolnak: tetszik, nem tetszik, egymással kell játszani.

Winkler és Sógor vezeti az RMDSZ EP-listáját

Kiszállt a versenyből a Néppárt

A szavazók érdektelensége lehet már csak az RMDSZ ellenfele a májusi európai parlamenti választásokon, miután az EMNP bejelentette, hogy nem indít saját jelölteket, inkább Tőkés László Fidesz-listán történő indulását támogatja. Winkler Gyula és Sógor Csaba újabb mandátum megszerzésével próbálkozik. CSEKE PÉTER TAMÁS összefoglalója.

Az RMDSZ vezetőinek értelmezése szerint összefogás körvonalazódik az erdélyi magyar politikai szervezetek között az európai parlamenti választásokra, miután a múlt hét végén az Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) úgy döntött, nem indít saját jelölteket az európai parlamenti választásokon, hanem védnöke, Tőkés László Fidesz-listán történő indulását támogatja. Az EMNP ezt a döntését néhány órával azután hozta meg, hogy a Szövetségi Állandó Tanács Kolozsváron rangsorolta a jelölteket. E szerint az RMDSZ-lista első három helyét a két eddigi EP-képviselő, Winkler Gyula és Sógor Csaba, illetve Vincze Loránt külügyi titkár foglalja el. A listát a március elsején ülésező Szövetségi Képviselők Tanácsának (SZKT) kell jóváhagynia. Addig már csak az a nyitott kérdés, hogy az RMDSZ átadja-e a harmadik helyet a Magyar Polgári Pártnak (MPP). Erről az *Erdélyi Riport* lapzártája után tárgyaltak a két szervezet vezetői.

Szavaznak a SZÁT tagjai

„Nem véletlen, hogy az EMNP megvárta döntésével az RMDSZ jelöltjeinek rangsorolását”

Winkler Gyula

„Három képviselőre koncentrálnunk” „Értékeljük az EMNP döntését. Az utolsó előtti órában rájöttek arra, hogy nem szabad megismételni azt, amit 2012-ben, amikor kockáztatták az erdélyi magyarság parlamenti képviseletét” – kommentálta Borbély László a Néppárt bejelentését. Az RMDSZ politikai alelnöke arra utalt, hogy két éve „volt egy világos eredmény” az önkormányzati választásokon, ennek ellenére az EMNP indult a parlamenti választásokon.

Borbély az *Erdélyi Riportnak* úgy értékelte: ebben az új helyzetben elmondható, hogy összefogás körvonalazódik a magyar pártok között az európai parlamenti választásokra. „Nem véletlen, hogy az EMNP megvárta döntésével az RMDSZ jelöltjeinek rangsorolását. Ugyanakkor remélem, hogy az MPP is fel tud sorakozni a jelöltjeink mögé. Ők már megértették 2012-ben, hogy az a legjobb, ha nem indulnak ellenünk. Így most körvonalazódik egy összefogás, ami 2009-ben is volt” – fogalmazott Borbély, aki reményét fejezte ki, hogy a másik két magyar párt is fog segíteni az RMDSZ-nek az EP-választásokon történő induláshoz szükséges támogató aláírások összegyűjtésében. Mint mondta, meggyő-

ződése, hogy Erdélyben és Magyarországon is a felelős politikai erők egy erős magyar képviseletet fognak támogatni az EP-választásokon.

„Most arra kell koncentrálnunk, hogy három képviselőnk legyen Erdélyben” – fogalmazta meg az RMDSZ célját Borbély. Emlékeztetett arra is, hogy a felmérések szerint nagyon szoros küzdelem lesz a jobb- és baloldali pártcsaládok között az EP-választásokon (*lásd keretes írásunkat*). „Mindannyiunk érdeke, hogy Brüsszelben erősödjön a néppárti frakció, és ez az erdélyi szervezeteken is múlhat” – tette hozzá. Kérdésünkre elmondta, az RMDSZ-listára szavazók arányának el kell érnie a nyolc százalékot ahhoz, hogy egy harmadik jelölt is bekerülhessen az EP-be, ahogyan ez történt 2009-ben is.

Borbélyhoz hasonlóan fogalmazott a *maszol.ro* portálnak Kovács Péter is. „A Néppárt döntését úgy értelmezem, hogy el tudják fogadni azt a sorrendet, amelyet az RMDSZ felállított, el tudják fogadni, hogy a befutó helyekre olyan politikusok kerültek, akik igenis dolgoztak az elmúlt hét évben az Európai Parlamentben” – mondta az RMDSZ főtitkár. Úgy értékelte: az RMDSZ és a MPP közeledésével és az EMNP

Eckstein majdnem elcsúszta a harmadik helyet

Amikor a SZÁT tagjainak az RMDSZ-es jelöltlista harmadik helyéről kellett döntenie, Vincze Loránt és Eckstein-Kovács Péter volt Kolozs megyei szenátor azonos számú szavazatot kapott, így meg kellett ismételni a szavazást – tudta meg az Erdélyi Riport Kovács Pétertől. „Az újabb szavazáskor már csak Vincze és Eckstein között kellett választaniuk a SZÁT tagjainak. Ekkor Vincze egy szavazattal kapott többet Ecksteinnél” – tájékoztató az RMDSZ főtítkára. Eckstein a történetekre a Facebook-oldalán így reagált: „Nem éreztem elfogadhatónak a negyedik helyet, amire jelöltek, bár nem szenvedek rangkórásban. Ebben a helyzetben azt kértem, hogy a lista utolsó helyére tegyenek, mert az EP képviselést azért fontosnak tartom. Remélem, hogy kérésem támogatásra talál.”

vasárnapi döntésével összefogás körvonalazódott az erdélyi magyar politikai szervezetek között az EP-választásokra. „Gyakorlatilag egyetértés van a magyar pártok között abban, hogy az RMDSZ jelöltjeit küldjék Brüsszelbe” – fogalmazott Kovács Péter.

Megismételt egy szavazást a SZÁT A Szövetségi Állandó Tanács február 22-én rangsorolta azokat a jelölteket, akik leadták dossziéjukat a választási bizottsághoz. A minél előkelőbb helyezéért Winkler Gyula, Sógor Csaba, Vincze Loránt, Eckstein-Kovács Péter, Hegedüs Csilla (Nőszervezet) és Antal Lóránt (Miért) küzdött egymással. A SZÁT ülése után Kelemen Hunor közölte a végeredményt: a rangsorban Winkler Gyulát és Sógor Csabát, Vincze Loránt, Hegedüs Csilla és Antal Lóránt követi. Az eredetileg negyedik helyre sorolt Eckstein-Kovács Péter azt kérte, hogy kerüljön a lista utolsó helyére. A szövetségi elnök elmondta, a rangsor szoros versenyben alakult ki, olyan is volt, hogy az állandó tanácsnak szavazategyenlőség miatt kellett megismételnie a voksolást (lásd keretes írásunkat).

Az RMDSZ elnöke közölte, az állandó tanács arról is döntött, hogy az RMDSZ folytatja tárgyalásait az MPP-vel az együttműködési megállapodásról. A testület felhatalmazta az elnököt, hogy – ha sikerül ilyen megállapodást kötniük – nyissa meg az RMDSZ listáját az MPP jelöltje számára. Kelemen Hunor hozzátette, a két első helyet mindenképpen az RMDSZ jelöltjei töltik be, és a listát az RMDSZ neve és jele alatt indítják el a választási versenyben. Újságírói kérdésre válaszolva elmondta, az

„A Néppárt döntését úgy értelmezem, hogy el tudják fogadni azt a sorrendet, amelyet az RMDSZ felállított

MPP jelöltjének is RMDSZ-tagnak kell lennie ahhoz, hogy a listára kerüljön. Hozzátette, ez öt évvel ezelőtt Tőkés László esetében sem jelentett gondot. Mivel az RMDSZ civil szervezetként, az MPP pártként van bejegyezve Romániában, nem ütközik törvénybe, hogy valaki mindkettőnek a tagja legyen. Kelemen Hunor arra is kitért, az RMDSZ-MPP megállapodás az európai parlamenti választásokon való együttműködésen túl néhány hosszabb távú célról is szól majd. Az RMDSZ nem várja el, hogy az MPP feladja identitását.

Nem akartak kockáztatni Az EMNP választmánya ugyanaznap ülésezett Székelyudvarhelyen, amikor az RMDSZ jelöltjeit rangsorolta Kolozsváron. Döntésüket azonban csak másnap jelentette be Toró T. Tibor pártelnök. Ez úgy szól, hogy az EMNP nem akarja kockáztatni az erdélyi magyarság EP-képviselését, ezért a kialakult helyzetben nem indít saját jelöltlistát a májusi választásokon, ugyanakkor felkéri a párt védnökét, Tőkés László EP-képviselőt, fogadja el a Fidesz felkérését, és

induljon a Fidesz-listán újabb brüsszeli mandátumért. Az EMNP megerősítette, hogy védnökét, Tőkés Lászlót, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT), illetve a Kárpát-medencei Magyar Autonómia Tanács elnökét tartja legalkalmasabbnak az erdélyi magyarok brüsszeli képviselésére. „Olyan döntést kellett hoznunk, hogy ne kockáztassuk az erdélyi magyarok képviselését, másrészt lehetőséget biztosítsunk ennek a munkának a folytatására. Azt javasoljuk védnökünknek, fogadja el az Orbán Viktor vezette Fidesz–Magyar Polgári Szövetség felkérését és a Fidesz jelöltlistáján induljon az EP-választásokon, hogy biztosan legyen az erdélyi magyaroknak az EP-képviselése” – ismertette pártja választmányi határozatát Toró T. Tibor.

Tőkés üdvözölte az EMNP döntését Tőkés László nem volt jelen az EMNP választmányi ülésén, hivatalosan beteget jelentett. Ám a Néppárt döntését üdvözölte. Az EP-képviselő az MTI-nek vasárnap azt mondta: még nem született végleges döntés, hogy ő maga a Fidesz-KDNP listán induljon-e újabb mandátumért. Úgy fogalmazott, hogy nagy valószínűséggel senki sem jutna be az EP-be az erdélyi magyarság köréből, ha ő önállóan indulna, vagy ha az EMNP saját listát indítana, sőt: szerinte ez a veszély így is fennáll. Hozzátette: a Fidesz-KDNP-listán való indulásának lehetősége többször felmerült, legutóbbi találkozásjukon ezt Orbán Viktor miniszterelnök is megerősítette. Közölte: további egyeztetések szükségesek egy ilyen döntés meghozatalához.

Az EMNP választmányi ülése

USL helyett USD-koalíció kormányozhatja Romániát

Kiszorítósi szociálliberális módra

A Szociál-Liberális Szövetség bomlásának eredményeként a liberálisok kiszorultak a hatalomból, Victor Ponta szociáldemokratái nélkülük is kormányozni tudnak. Boda József elemző szerint legalább az ellenzék erős lesz. CSEKE PÉTER TAMÁS arról írt, mi vezetett ide.

A sajtósoknak lassan meg kell tanulniuk, hogy USL helyett USD-kormányt írjanak a Ponta-kabinet szinonimájaként. Az egyetlen betű cseréje azonban nagy váltást, a liberálisok ellenzékbe vonulását jelenti. Bár erről az *Erdélyi Riport* lapzártájáig nem született hivatalos döntés, az államfő eltávolítására 2012-ben létrejött, majd a választásokon hetven százalékos támogatottságú Szociál-Liberális Szövetség (USL) gyakorlatilag felbomlott. Helyette a fele plusz egy mandátumos többséggel rendelkező Szociáldemokrata Szövetség (USD) maradt hatalmon Romániában. Ez utóbbi koalíció az USL eddigi alakulataiból áll, a Nemzeti Liberális Párt (PNL) nélkül.

Antonescu végig gyanakvó volt

Az USL felbomlása hosszú folyamat eredménye. 2013 nyarán kezdődött, amikor a PNL elnöke, Crin Antonescu rájöhett arra, hogy nem

Crin Antonescu nem tűri, hogy „egy zsebpártot” a liberálisokkal egy szintre emeljenek a kormányban egy új, rangos poszt létrehozásával

ő lesz a pártszövetség államfőjelöltje az idei novemberi elnökválasztáson, annak ellenére, hogy ezt a pártszövetség alapító okiratában is rögzítették. Bár Victor Ponta szociáldemokrata kormányfő ezt folyamatosan tagadta, az USL legerősebb pártjában erősödtek azok a hangok, amelyek szerint Traian Băsescu mandátuma után a PSD-nek saját emberét kell költöztetnie a Cotroceni-palotába. Erre az igényre ráerősítettek a felmérések, amelyek szerint Ponta népszerűségben konstans módon megelőzi Antonescut. A PNL elnöke gyanakvóvá, idegessé vált, s megindultak részéről azok a támadások, amelyek belülről feszíteni kezdték az USL-t. Belekötött a kormányfő és az államfő „békés egymás mellett élési szerző-

désébe”, a Ponta és Băsescu közötti alkuba a főügyészek kinevezésével kapcsolatban, ellenezte a szociáldemokraták által javasolt Verespatak-törvényt, kifogásolta a decentralizációs tervezet előírásait, végül az ellenzék mellé állt az amnesztia-törvény és a Btk. módosítása kérdésében. Közben fokozatosan eltávolodott, majd megszabadult az első fokon börtönre ítélt Dan Voiculescu üzletember-médiamágnás Konzervatív Pártjától, amely a PNL szövetségese volt az USL megalakulásakor.

Új szövetség

A szakítást az a döntés gyorsíthatta fel, hogy a PSD és a PNL külön induljon a közelgő EP-választásokon. Pedig ez már nem ígért újabb feszültséget, hiszen a döntést konszenzussal hozták meg a felek, s Victor Ponta ígéretet tett Antonescunak arra, hogy az USL ismét meg fogja őt erősíteni az államfőjelölti minőségében. Ez azonban már nem történt meg. A PNL elnöke váratlan húzással megvonta a bizalmat a fontosabb minisztereitől. Előbb Radu Stroe belügyminisztert mondatta le, majd Daniel Chițoiu pénzügyminiszter és Andrei Gerea gazdasági tárcavezetőnek kellett leköszönnie. Mindannyiukat azzal vádolta, hogy jó ideje nem a liberálisokat, hanem a szociáldemokratákat képviselik a kabinetben. „Szeretnénk végre igazán kormányon lenni” – indokolta a döntését. Ezzel egy időben a PSD az USL két kis pártjával, a Konzervatív Párttal (PC) és Románia Haladásáért Országos Szövetséggel (UNPR) közösen létrehozta a Szociáldemokrata Szövetséget (USD). Victor Ponta közölte, hogy az USD az EP-választásokon közös jelölteket indít, s döntöttek is a sorrendjükről.

Johannis, a valóók

A valódi törést az USL-ben a PNL miniszterjelöltjeinek bejelentése hozta. Crin Antonescu ugyanis váratlanul

Az RMDSZ már nem támogatja az alkotmánymódosítást

Az alkotmánybírók a hatályos alaptörvénybe ütközőnek minősítette a parlamenti bizottság által kidolgozott alkotmánymódosító tervezet 26 pontját, közöttük a magyarságnak fontos változtatásokat, amelyeket az RMDSZ javasolt. A normakontroll során a testület megállapította, hogy a kisebbségi jelképhasználatra, a kulturális autonómia elvére és a hagyományos térségek közigazgatási alegységekre (alrégiókba) szerveződésére vonatkozó módosítási javaslatok túlmutatnak az alkotmánymódosítás határain, ezért elfogadásukkal a parlament sértene az alaptörvényt. A döntést azzal indokolták, hogy a javaslatok ellentmondanak az alaptörvény első cikkelyével, mely szerint Románia egységes nemzetállam. A döntést kommentálva Kelemen Hunor szövetségi elnök közölte, az RMDSZ ilyen körülmények között nem támogatja az alaptörvény módosítását. Fenntartja: 2014-ben sem lesz alkotmánymódosítás. „Nem látom, hogyan lehetne olyan kérdéseket ma a parlamenti bizottságban rendezni, amelyeket az alkotmánybírók kifogásolt” – jelentette ki.

Klaus Johannist javasolta belügy-miniszternek Radu Stroe helyére, és közölte pártjának azon igényét, hogy a nagyszebeni polgármester kormányfőhelyettes is legyen. Ezt a posztot a liberálisok részéről korábban Daniel Chițoiu töltötte be a Ponta-kabinetben. A PNL igényével csak az volt a bökkenő, hogy jogi értelemben kormányátalakítást is jelent, azaz a parlamentnek is bele kell egyeznie, hogy ezentúl ne a pénzügyi tárca vezetője, hanem a belügyminiszter legyen a kormányfő egyik helyettese. Még ez sem lett volna gond, azonban Ponta váratlanul közölte: ha már úgyis a parlamenthez kell fordulni Klaus Johanniss miatt, ejtsenek meg egy szélesebb kormányátalakítást, és a PC is kapjon egy miniszterelnökhelyettesi posztot. Ez az elképzelés a PNL ellenkezésén megbukott. Crin Antonescu kimondta: nem tűri, hogy „egy zsebpártot” a liberálisokkal egy szintre emeljenek a kormányban. Ráadásul az USD felosztatását és teljesíthetetlen gazdasági intézkedéseket kért Pontától, amire nemleges választ kapott. Ultimátum ultimátumot követett, legutóbb Crin Antonescu a miniszterelnöknek azt üzent: döntse el, hogy USD-kormányt vagy USL-kormány akar. Február 24-ig adott határidőt Victor Pontának arra, hogy egyezzen bele a PNL által javasolt kormányátalakításba. „Ha Ponta az illegitim USD-kormány mellett döntött, követelni fogjuk a lemondását” – jelentette ki Antonescu. A választ még a határidő lejárta előtt megkapta: a kormányfő nem mond le, az USD-t nem oszlatják fel, s a liberálisok által üresen hagyott miniszteri posztokra kinevezett ideiglenes tárcavezetők a törvény által előírt 45 napig tisztségben maradnak. „Hátha

Victor Ponta kormánya beiktatásán a Cotroceni-palotában A szemközti oldalon: Voiculescu és Antonescu. Elmúlt a barátság

„Jól fog most egy erős fék az országban. Victor Pontának ugyanis néha elképesztő totalitárius hajlamai vannak” (Boda József)

addig a liberálisok meggondolják magukat” – mondta Victor Ponta, aki szerint nyilvánvaló, hogy Antonescu ellenzékéből szeretne államfői mandátumhoz jutni.

„Jót tesz az erős ellenzék” Boda József politikai elemző is úgy látja, hogy a szociáldemokratákat és a liberálisokat elsősorban a közelgő elnökválasztás távolította el egymástól. Szerinte mindkét félnek érdeke az USL szakadása, miután az alkotmánybírószági normakontroll során kiderült (lásd keretes írásunkat), hogy lehetetlen az alaptörvény módosítása. Emiatt a következő államfő hatásköre sem változik – megőrzi például döntő szerepét a kormányfő kinevezésében – és ez jelentősen megnöveli a novemberi elnökválasztás tétjét. „Az új államfőnek ugyanakkora hatalma lesz, mint most Băsescunak. Most már a PSD tényleg nem engedheti meg magának, hogy az ország legerősebb pártjaként átengedje másnak az elnöki széket” – mondta az elemző, utalva arra, hogy az USL államfőjelöltje hivatalosan még mindig Antonescu. Az új helyzetben a liberális pártelnök a jobboldal jelöltje lesz Boda szerint novemberben, és a második forduló-

ba kerülve begyűjtheti a többi jobboldali jelölt – Cătălin Predoiu és Mihai Răzvan Ungureanu – szavazóinak támogatását is. „Tehát erős ellenfele lesz a baloldal jelöltjének” – magyarázta Boda.

Az elemző meglátása: az USL szakadásával a pártszövetség összes eddigi nagy célkitűzése megbukik, az alkotmány módosítása mellett a decentralizáció és a választójogi reform is. Pontának azonban az lesz a legnagyobb gondja, hogyan fogja a kormányzáshoz szükséges parlamenti többséget biztosítani? „Ez a többség most nagyon törekeny lesz, ha az RMDSZ nem lép kormányra. Márpedig Kelemen Hunorék nem fognak kormányra lépni, legfeljebb egyes kérdésekben a parlamentből támogatják majd Pontáékat, és nem írnak alá bizalmatlansági indítványt” – jósolja Boda.

Az elemző örömdetes fejleménynek nevezte, hogy a hetven százalékos támogatottságú pártszövetség felbomlásával végre erős ellenzéke lesz a kormánynak. Emlékeztetett arra, hogy az USL hatalmával visszaélve Európa szélére sodorta az országot, fessegetve a jogállamiság határait. „Jól fog most egy erős fék az országban. Pontának ugyanis néha elképesztő totalitárius hajlamai vannak” – fogalmazott Boda József.

A liberálisok nélküli kormánynak valóban erős ellenzéke lesz. Az USL-nek a Képviselőházban a kisebbségek frakciójával együtt 206 szavazata van, az ellenzéknek (PNL, Demokrata Liberális Párt, Dan Diaconescu Néppárt és RMDSZ) 198. A szenátusban az USD már kisebbségben van: 84 szavazat 86 ellenében. Ez azt jelenti, hogy az immár harmadik Ponta-kormányt bizalmatlansági indítvánnyal nem lehet megbuktatni.

Kelemen: Nem tárgyalunk kormányra lépésről

A RMDSZ nem tárgyal az esetleges kormányra lépésről Victor Pontával – jelentette ki Kelemen Hunor kolozsvári sajtótájékoztatóján. A politikus újságírói kérdésre elmondta, fel sem vetődött a szövetség kormányra lépésének a kérdése, ez a Szövetségi Állandó Tanács szombati ülésén sem volt napirenden. Az elnök cáfolta a román sajtóban megjelent híreket, amelyek szerint a kormányra lépésről tárgyalnak. Kelemen Hunor hangsúlyozta, Romániában a Szociálliberális Szövetség (USL) kormányoz, még ha a szövetséget alkotó pártok „veszednek is egymással”. A koalíciót alkotó pártok „családi viszályaiba” az RMDSZ nem kíván beleszólni.

Krasznai eszmecsere a brüsszeli folytatásról

A Partiumi Önkormányzati Tanács február 20-án, az EP képviselő-jelöltek indításához szükséges aláírásgyűjtés megkezdése előtt néhány nappal ülésezett Szilágy megye legnagyobb községében, Krasznán, így a választásokra való felkészülés komoly hangsúlyt kapott az egyébként megszokott, regionális érdekképviseléssel kapcsolatos témák mellett. **TASNÁDI-SÁHY PÉTER** tudósítása.

Az ilyenkor szokásos köszöntők után Kelemen Hunor szövetségi elnök vette át a szót a Temes, Arad, Bihar, Szatmár, Máramaros és Szilágy megyei önkormányzati tisztviselőket tömörítő plénumon, aktuálpolitikai helyzetelemzéssel kezdve a beszédet. Mint elmondta, a szövetség fel volt készülve az ország fejlődését megtorpanásra kényszerítő, jelenleg is húzódo kormányválságra, és elemezte a lehetséges forgatókönyveket az USL koalíció szétesése utáni időszakra. Az RMDSZ három főbb irány közül választhat egy új helyzet beállta

Kelemen Hunor a krasznai találkozón. Mi újság?

esetén: ellenzékben marad, kormányra kerül, vagy bizonyos feltételekkel kívülről támogat egy többséggel nem rendelkező kormányt. Kelemen Hunor a legfőbb célnak

a legjobb alkupozíciók elérését és megtartását nevezte, mert csak így szavatolható a kisebbségi jogok védelme például az olyan törvények ellen, mint a parlament jogi szakbizottságban elbukott, de a plénium elé még nem került – a nemzetállamot kritizáló politikai formációk betiltására irányuló tervezet (bővebben erről lásd keretes írásunkat). Az Alkotmánybíróság alaptörvénymódosításról megfogalmazott véleményét rossznak tartja, mivel a magyarok számára fontos javaslatokat alkotmányellenesnek minősítették; a fejleményeket látva nem hisz a jelenlegi alaptörvény közeli módosításában.

Az EP-választás a legfontosabb

A helyzetelemzésről áttérve a következő hónapok kihívásaira a szövetségi elnök az Európai Parlamenti választásokat a 2014-es év több szempontból is legfontosabb feladatának nevezte. Mint elmondta, az elmúlt évek tanúsága szerint a brüsszeli képviselet komoly mozgásteret jelent a romániai magyarság számára az európai – és ez által a nemzetközi – szintén, valamint a romániai politikum felé is életbevágóan fontos kérdés, hogy a szövetség elérje az 5 százalékos küszöböt, mert a romániai magyarság érdekérvényesítő képességének csökkenését a román pártok azonnal szankcionálnák. Ehhez, számításaik szerint, több mint 400 ezer szavatra lesz szükség, mivel a jelenlegi helyzet alapján a többi pártnak is érdekében áll a mozgósítás, és még azt sem lehet tudni, hogy Tőkés László, illetve az EMNP milyen megoldás mellett döntenek. (Utóbbiról cikkünk a 10-11. oldalon.) Ezért nagyon fontosnak tartja az induláshoz szükséges, március 26-ig leadandó 200 ezer támogató aláírás mielőbbi összegyűjtését. Emellett pozitívként értékelte az MPP-vel folytatott tárgyalások alakulását, véleménye szerint a két szervezet kö-

Újabb magyarellenés ötlet Diaconutól

A nacionalizmusáról jól ismert **Bogdan Diaconu** szociáldemokrata képviselő (fotó), aki tavaly törvényben tiltotta volna be a Székelyek nagy meneteléséhez hasonló megmozdulásokat, mint államellenes cselekményeket, ezúttal a párttörvény módosításával kapcsolatban állt elő – a magyar közösség képviseletét ellehetetleníteni szándékozó ötlettel. Javaslata szerint fel kell oszlatni azokat a politikai formációkat, melyek programja, tevékenysége megkérdőjelezi Románia nemzetállami mivoltát, az ország hivatalos nyelvét, „gyalázzák” Romániát, illetve szeparatizmusra biztatnak.

A képviselő korábbi nyilatkozatai alapján teljesen egyértelmű, hogy a romániai magyar pártok működését összességében alkotmányellenesnek tartja, javaslatával viszont jelen esetben ő maga is vétene az alkotmány ellen, mivel drasztikusan korlátozni kívánja a szólás- szabadságot. Önmagában biztató lenne, hogy a képviselőház jogi szakbizottsága a múlt héten elutasította a tervezetet, de a koalíció semleges álláspontja helyezettette és a honatyákra bízta a döntést, mivel szerintük a jelenlegi szabályozás a javasolt módosításokat már most is tartalmazza, így nem borítékolható, hogy a tervezet a plénium előtt is megbukik.

zel került egy tágabb perspektívákra koncentráló megállapodáshoz. Végezetül szót ejtett a magyarországi választásokról is, mely kapcsán megjegyezte: nem tartja szerencsésnek, hogy RMDSZ-es tisztviselők a regisztrációval kapcsolatos ügyintézésben szerepet vállaljanak, magukra vegyék az ezzel járó felelősséget. Megerősítette, hogy a szövetségnek elsősorban a május 25-i romániai európai parlamenti választásokra kell összpontosítania.

Erdély Európában Winkler Gyula újrászásra készülő EP-képviselő rövid beszámolót tartott az RMDSZ politikusainak az európai szinten elvégzett munkájáról a hamarosan záruló ciklus vonatkozásában. Elsősorban fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy uniós szinten is hallatták a hangjukat a magyar közösséget ért méltánytalanságok ügyében, mint a Mikó-ügy, a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem (MOGYE) magyar karának kálváriája, vagy a regionalizációs törekvések. Több ilyen kérdésben is sikerült találkozót szervezni az érintett területek biztosaival. Emellett fontos feladatuknak tekintették a kétirányú ismeretterjesztést: minden erejükkel igyekeztek ismertté tenni Erdélyt Európában, illetve az Uniót közelebb hozni a romániai magyarsághoz. Úgy fogalmazott, munkájuk eredményeképpen sokkal többen tudják már Európában, hogy él egy kisebb államnyi magyar közösség a Transylvania néven ismert területen. Winkler képviselő az EU népszerűsítésének komoly korlátját abban érzi, hogy sok politikus felelőtlenül a „Brüsszel ezt követeli”, „brüsszeli nyomásra” címkével visz kellemetlen ügyeket az állampolgárok elé, sokszor teljesen alaptalanul. Fontos eredményként jegyzi, hogy a 2014-2020-as költségvetési időszakra előreláthatóan 43 milliárd eurós támogatást sikerült kiharcolni Romániának, ami 40%-kal haladja meg az előző ciklus büdzsáját. Ezt az eredményt némileg beárnyékolja, hogy az előző költségvetésből rendelkezésre álló forrásoknak eddig csak a 30%-át tudta az ország felhasználni, bár a decentralizáció

Támogatási bonyodalmak

Az idei igencsak nehéz évnek ígérkezik Románia számára, mivel – most először – párhuzamosan kell adminisztrálnia az előző és a jelenlegi költségvetési ciklusra vonatkozó európai uniós alapokat.

Románia 2007-ben, éppen egy kezdődő költségvetési ciklusban csatlakozott az unióhoz, és már akkor sejteni lehetett, hogy a gyenge adminisztrációs kapacitás nehezen fog megbirkózni az új feladatokkal, nem hiába áll az ország utolsó helyen a támogatások felhasználási aránya tekintetében: a rendelkezésre álló keret 30 százalékát sikerült csak lehívni eddig.

Az arány javítására az EU az úgynevezett „n+3” szabályt alkalmazza Romániával szemben, ami azt jelenti, hogy a 2013-ban lejáró keretet gyakorlatilag 2016-ig lehet elkölteni folyamatban lévő, le nem zárt pályázatokra. Ez nagy segítséget jelent, viszont azt a csapdát is magában rejt, hogy az elmaradt adminisztráció pótlása az újonnan lehívandó keretek kárára történik majd a következő három évben.

A helyzetet az is súlyosbítja, hogy ettől a költségvetési időszaktól kezdődően a támogatások lehívása előtt minden tagállamnak az egész ciklusra vonatkozó partnerségi megállapodást kell kötnie az Európai Bizottsággal, hogy biztosítva legyen az operatív programok célkitűzéseinek megfelelő felhasználása. Az Európai Ügyek Minisztériuma – nem először módosítja a határidőt – csak nyárra ígéri az aláírást.

Az RMDSZ három főbb irány közül választhat egy új helyzet beállta esetén: ellenzékben marad, kormányra kerül, vagy bizonyos feltételekkel kívülről támogat egy többséggel nem rendelkező kormányt (Kelemen Hunor)

Winkler Gyula figyelmeztetett a brüsszeli negatív címkézések veszélyeire

hasznosságát bizonyítandó megjegyezte: az önkormányzatokat érintő Regionális Fejlesztési Operatív Program kétszer hatékonyabban teljesített a központi menedzseltszektoriális operatív programokhoz képest. Azt viszont Románia sikerének könyvelte el, hogy az ún. „n+3”-as szabály alapján csak Románia és Szlovákia kapott további három év haladékot a bennragadt források felhasználására. Winkler Gyula azt is elmondta, hogy Dacian Cioloș mezőgazdasági EU-biztosnak köszönhetően a közösségi agrárpolitikát is sikerült a kisgazdaságoknak kedvező irányba eltolni a nagybirtokosok ellenében.

Az újabb brüsszeli ciklusra jelentkező képviselő a jelen legfontosabb feladatának az Erdély 2020 fejlesztési terv aktualizálását tartja, jóllehet a 2014-es évvel kapcsolatosan kevés esélyt lát új pályázatok kiírására, mivel ettől a ciklustól kezdve érvényes szabályként a tagországoknak partneri szerződést kell kötniük az Európai Bizottsággal, melyre Románia esetében a tervek szerint nyár előtt nem kerül sor, és a tényleges kiírásokért felelős irányító hatóságokat csak ezt követően lehet felállítani. Beszédét azzal zárta, hogy az önkormányzati, a bukaresti és a brüsszeli jelenlét együttesen tudják csak

▷ hatékonyan szavatolni a romániai magyar közösség zavartalan fejlődését.

Mozgósítás a fő feladat Kovács Péter főtitkár krasznai beszédét azal kezdte: ő kizárólag munkával, feladatokkal a tarsolyában érkezett. A májusi uniós választásokat már csak azért is nagyon fontosnak tartja, mert a most nyújtott teljesítmény mindenképpen kell a 2016-os sikerek megalapozásához. Ezért a szövetségi elnökhöz hasonlóan hangsúlyozta a támogató aláírások mielőbbi leadásának szükségességét, már csak azért is, hogy adminisztratív akadályai semmiképpen se lehessenek a jelöltek indulásának. Kovács szerint ahhoz, hogy a kívánt szavazatszám összegyűljön, mindenkinek aktívan részt kell vennie a mozgósításban, hatékonyan el kell juttatni a szövetség üzeneteit a választókhoz, minden törvény adta lehetőséggel élni kell a szavazókedv maximalizálásához.

Helyi gondoktól nyári vágtaig Ezek után az önkormányzati tisztviselők osztották meg tapasztalataikat, problémáikat egymással, illetve a szövetség vezetőivel. Sok településen gondot okoz a közalkalmazottak számának csökkentése, illetve az alacsony bérezés. Előbbi miatt egyre nehezebben tudják ellátni feladataikat, illetve sok – végbement – fejlesztés eredményét sem tudják élvezni, mivel a frissen épült kórházat, napközi otthont nem

Hatékonyan el kell juttatni a szövetség üzeneteit a választókhoz, minden törvény adta lehetőséggel élni kell a szavazókedv maximalizálásához

áll módjukban feltölteni alkalmazottakkal. Az egyetlen megoldás a „kiszervezés” lenne, ami rögtön megnövelné az önkormányzat költségeit az általános forgalmi adó összegével. A már említett nem versenyképes fizetések pedig a tehetséges, fiatal szakemberek megszerzését, megtartását akadályozzák, mivel ők sokkal jobb bérezést érhetnek el a versenyszférában. Többen problémaként említették azt az új törvényt, mely szerint a mozgáskorlátozottak juttatásainak minimum 25 százaléka az önkormányzatokat terheli, ez egyrészt a bizonytalanságot rejtő megfogalmazás, másrészt a forráshiány miatt okoz gondokat. Ezzel kapcsolatban többen is hangsúlyozták: mindenképpen harcolni kell azért, hogy a

jövőben megvalósuló decentralizáció során a növekvő önkormányzati feladatok mellé forrást is biztosítson a kormány a településeknek. Cseke Attila Bihar megyei képviselő a módosított földvásárlási törvény veszélyeire hívta fel a figyelmet, mely szerint az országhatártól számított 30 kilométeres sávban csak a védelmi minisztérium engedélyével lehet földterületet értékesíteni, még akkor is, ha a potenciális vásárló román állampolgár. Szabó Ödön Bihar megyei képviselő, megyei ügyvezető elnök zárószóként az egész térséget érintő örömhírral szolgált: mint bejelentette, idén a – Székely Vágta mellett – a Partiumban is szerveznek előfutamatot a Budapesti Nemzeti Vágtához a Nagyváradohoz közeli köröskisjenői Kings Land lovas klubban, június második hétvégéjén. Szabó képviselő, civilben maga is lelkes hagyományörző huszár, arra buzdította az egybegyűlt önkormányzati vezetőket, hogy maguk is állítsanak ki lovast a megmérettetésre, mivel a nevezőkről és településeikről rövid ismertető filmet is készít a Duna Televízió, ami remek bemutatkozási lehetőségnek ígérkezik. Az ülés záróakkordjaként a tavaly Csíkszeredában elfogadott alapszabályzatnak megfelelően módosították a Partiumi Önkormányzati Tanács működési szabályzatát, illetve egy évre soros elnöknek választották Kovács Jenőt, Nagyvárad polgármesterét.

Korlátozott földvásárlás a határsávban

Február 18-án a külföldiek földvásárlását szabályozó törvény legújabb módosítását fogadta el a parlament, figyelembe véve Traian Băsescu kifogásait.

A törvényhez legutóbb tavaly nyúltak hozzá: elővásárlási jogokkal bonyolítva a külföldiek termőföldhöz jutását a januárban lejárt moratórium után. A mostani törvényváltozat hatályba lépését követően csak akkor adható el a földterület másnak, ha a társtulajdonosok, bérlők, a szomszéd terület tulajdonosai, az adott településen élő gazdák, illetve az állam nem élnek a jogszabály által rájuk ruházott elővételi jogukkal. Az új szabályozás az országhatár 30 kilométeres körzetében található földterületek tulajdonosait még ennél is jobban korlátozza: ők csak a Védelmi Minisztérium jóváhagyásával értékesíthetik tulajdonukat.

Az RMDSZ ezen passzus, illetve a gazdákra háruló anyagi és adminisztratív többletterhek okán nemmel szavazott a tervezetre, de alulmaradtak a törvényt támogató többséggel szemben. Mivel a törvény egyöntetűen minden adás-vételi ügyletre vonatkozik, nem csak a külföldiek felé történő eladásokra, így román állampolgárok között is szinte lehetetlenné teszi a termőföldek értékesítését, többek között a Partiumban is.

Berlinálé mérleg: a trend az, hogy nincs trend

GYENGE ZSOLT kritikus, a Moholy-Nagy Művészeti egyetem óraadó tanára, Kolozsvárról indult, és év-ről-évre rögeszmésen, valamint nagyon felkészülten járja a legnagyobb európai filmszemléket. Pontosan, szakszerűen és határozott ízléssel közvetíti, mi történik a kortárs filmművészetben, filmiparban. Berlinben találkoztunk és beszélgettünk vele arról, merre halad az európai film. **PARÁSZKA BORÓKA** interjúja.

Két vetítés között vagyunk, a büfé és ismerősként köszönt már, otthon vagy a Berlinálén?

Több mint tíz éve járok ide, kiismertem magam, ez igaz, de nem vagyok ős berlinálés. Találkoztam a múltkor Derek Malcolm kollegával, aki most nyolcvankét éves. Ő az igazi ösfesztiválózó, azt hiszem, már a hatvanas években itt volt.

Hány órád jut filmnézésre itt naponta?

Öt film fér bele, már ha az ember végignézi, mivel idén nem jó a felhozatal, ezért sokszor volt úgy, hogy a vége előtt kimentem. Adok egy órát az első produkciónak, ha nagyon gyenge, kijövök és esélyt kap a második. Így akár hat filmbe is bele lehet nézni.

Mi szerint válogatsz?

A versenyprogram nagy részét nyilván meg kell nézni, bár az a leggyengébb. Ezen kívül szerzők alapján válogatok, de itt nem pusztán az a meghatározó, hogy ki a közismert. Van egy Ausztriában élő török filmrendező, akinek már láttam nagyon jó filmjét, felfigyeltem rá. Most megint elmegyek és megnézem. Fontosak a tippek is, amit itt a kollégák adnak egymásnak.

Gyenge Zsolt
kritikus tíz éve jár
Berlinbe

Már Berlin felé, a vonaton kihallgattam a kritikus-társaság beszélgetését, többen utaztak Budapestről, és kinek-kinek megvolt már előre a maga stratégiája, hogy mit akar látni.

A Berlinálével sok ideje nincsenek nagy elvárásaink, de most a szokásosnál is gyengébb a felhozatal, legalábbis az én ízlésem szerint. Rossz időpontban is van a fesztivál, a tavalyi filmeket már bemutatták, vagy nem készültek el, esetleg arra várnak az alkotók, hogy a cannes-i programba bevezik majd a produkciónkat. Az amerikai filmek a Sundance idején mutatkoztak be, január végén. Kisebbségi komplexusa is van Berlinnek Cannes-al szemben. Itt volt a Ninfomániásnak a vágatlan, első fele, a sajtótájékoztatón megkérdezte egy újságíró, hogy mikor láthatjuk a második felét, talán Cannes-ban? A beszélgetés moderá-

tora sietett leszögezni „Berlinben vagyunk, Cannes-ról nem beszélünk egy szót sem”. Még egy szemléletes példa: Lars von Trier milyen pólóban jött ide? Hát persze, hogy Cannes-i pólóban, mert csak ő lehet ilyen! Igaz, hogy az volt rá írva: „persona non grata Cannes-ban”.

Mitől Berinálé a Berlinálé?

Rengeteg német film van a kínálatban, mert azt hiszik, hogy újjászületik a német mozi. Mennyiségben ez igaz, de minőségben biztos nem születik újjá. Rengeteg film készül, mert jól megy a német gazdaság, rengeteg a koprodukció. Ezek között nagyon sok a minősíthetetlenül rossz. A versenyprogramban négy német alkotás van, és még négy olyan, amelynek második koprodukciós partnere német. Ez azt jelenti, hogy vagy Németországban készült, vagy német színészek játszanak benne, esetleg német az operatőr. Megkérdeztem egy német kritikust arról, hogy miért ilyen nagy a felhozatal, az volt a válasz, hogy a pletykák szerint nem akarják, hogy a saját filmjeiket Cannes-ban fedezzék fel, ezért mindent ide hoznak. Nem tesz jót, hogy mindent beválogatnak, mert eljelentékteleníti a fesztivált. Olyan produkciónak kerültek be versenyprogramba, amelyek egy normális, egy kicsi-közepes fesztiválon már az első válogatási körben kiesnek. Sok ilyen kultúrpolitikai szempont határozza meg, hogy mi látható. Berlin úgy érzi, hogy muszáj valamit képviselnie, és ebből a kényszerből születik ez a jelenség. Néhány nagyon jó film is előkerült, mondjuk kettő vagy három, abból a harmincból, amit megnéztem, és azokat is felfedezték már a Sundance-en.

A kilencvenes években, a kétezres évek fordulóján még volt egy felfutása a német filmnek, megjelent az úgynevezett berlini iskola első, majd

Be kell ismernem, hogy rá lehet szokni a fesztiválózásra, és ha egyszer függővé váltál, nem jössz le a szerről.

▷ második generációja, folyt a múltfeldolgozás, az egyesítés, a Stasi-ügyek filmesítése. Mára mi maradt ebből, melyek most az új témák?

Még mindig megy ez a múltfeldolgozós témakör, volt egy dokumentumfilm Himmler megtalált naplójáról (Vanessa Lapa: *A megfelelő ember*), az underground nagy alakjáról Sascha Andersonról is volt dokumentumfilm (besúgó volt – Annekatrin Hendel forgatott erről). Most azonban már fikciós filmek vannak többségben.

Mi az alaptéma?

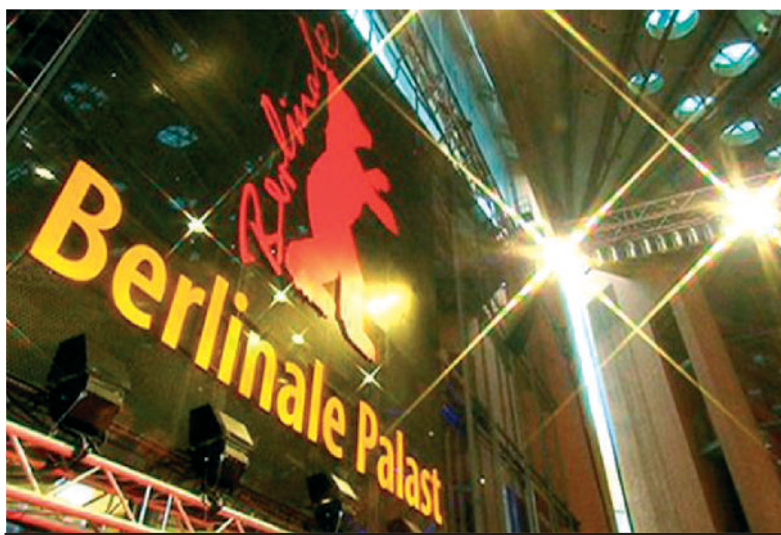
Nincs alaptéma, még a társadalmi elkötelezettség sem alaptéma, pedig néhány éve az volt meghatározó. A német filmipar valójában megpróbálja rekonstruálni Hollywoodot, hasonlóan ahhoz, amivel a franciák is kísérleteztek. Olyan nagy produkciókat csinálnak, amelyek vizualitásban, kiállításukban közel állnak az amerikai filmekhez. A cél az, hogy elég nézőt vonzzanak. Nem csak ez jellemző, félreértés ne essék, de azért ez a meghatározó jelenség. Tömören azt tudnám mondani, hogy a trend az, hogy nincs trend.

Kedvenc ide filmjeid?

Legutóbb Richard Linklater szinte három órás moziját láttam, ami azért érdekes, mert 12 éven keresztül forgatott filmet egy kisfiúról és annak

A német filmipar megpróbálja rekonstruálni Hollywoodot

Adok egy órát az első produkciónak, ha nagyon gyenge, kijövök és esélyt kap a második. Így akár hat filmbe is bele lehet nézni

a családjáról. Bár fiktív a történet, de a szereplők, a színészek is mind a főszereplővel öregednek. Nem azt csinálta, mint általában szokták, hogy öregítik a szereplőket, vagy kettős szereposztással, egy felnőtt és egy gyerek színésszel viszik végig a karkartert. Linklater évről-évre forgatott valamennyit, most abbahagyta. Interjút készítek vele, és megkérdezem, hogy miért most döntött így. Érdekes film volt még a *The better Angels* című, amit Terence Malick egyik vágó gyakornoka, Diane Kruger csinált Lincoln gyerekkoráról. Ez egy fekete-fehér alkotás, ami az Isten háta mögötti tanyán játszódik. Amikor először olvastam erről, továbblapoztam, nem figyeltem oda. Aztán fülest kaptam, hogy ez jó film, otthagytam egy reggeli vetítést és elmentem ezt megnézni helyette. Valami hihe-

tetlen élmény volt. Lincoln neve el sem hangzik, de különlegesen empátikus módon épül fel a film, olyan képi jelenlét van (alig vannak benne dialógusok), hogy azt el nem tudom mondani. Évek óta nem volt ilyen moziélményem, mint ez. A Berlinálé szempontjából hozzá kell tenni, hogy ezt is a Sundance fesztiválon fedezték fel, itt most mellékszekcióban futott. Idén ezért érte meg ide jönni.

Példa arra, hogyan kezeljük a hőseinket?

Nem, még ez sem. Egy kisgyereket és a családját látjuk az erdőben, a tanyán, a világ végén. Semmi nincs benne abból, ami általában egy ilyen filmben benne szokott lenni. Nem az a célja, hogy megkeresse azokat a hatásokat, amelyek Lincolnt azzá tették, amivé vált. Ez a történet bárkié lehetne: szedik a kukoricát, szántanak, a gyereket megsimogatják, vagy kap egy pofont. Minden ott helyben történik meg, a vásznon. Nem elmeséli a történetet, hanem jelenlétét tesz ki.

Amerika-esszencia? Keresem a kapcsolatot Lincolnhoz.

Nem fogod megtalálni. Semmi nincs mindezekből. Csak egy jó film-rendező. Csak a vége főcímből tudod meg, hogy ennek bármilyen kapcsolata van Lincolnnal, akkor, amikor megjelennek a szereplők nevei.

Egy ilyen film születne, mondjuk Kossuth Lajosról?

Az idei Berinálé díjazottai:

Arany Medve – legjobb film: *Black Coal, Thin Ice* (Fekete szén, vékony jég) – Rendező: Jinan Tiao

Ezüst Medve – a zsűri nagydíja: *The Grand Budapest Hotel* – Wes Anderson

Ezüst Medve – Alfred Bauer-díj: *Aimer, Boire Et Chanter* – Alain Resnais

Ezüst Medve – a legjobb rendező: Richard Linklater – *Boyhood*

Ezüst Medve – a legjobb színész: Haru Kuroki – *The Little House*

Ezüst Medve – a legjobb színésznő: Liao Fan – *Black Coal, Thin Ice* (Fekete szén, vékony jég)

Ezüst Medve – a legjobb forgatókönyv: Dietrich & Anna Brüggemann – *Stations Of The Cross*

Ezüst Medve a legkiválóbb művészi együttműködésért: Zeng Jian (operatőr) – *Blind Massage*

Arany Medve (rövidfilm): *As Long As Shotguns Remain* – Caroline Poggi, Jonathan Vinel

Ezüst Medve (a zsűri-különdíja): *Laborat* – Guillaume Cailleau

Panoráma-szekció: Legjobb első film: *Güeros* – Alonso Ruizpalacios

Közönségdíj – fikció: *Difret* – Zeresenay Berhane Mehari (Etiópia)

Közönségdíj – Dokumentumfilm: *Der Kreis* (The Circle) – Stefan Haupt (Svájc)

Kristály Medve (Legjobb rövidfilm): *Mike* – Petros Silvestros (Nagy-Britannia)

Az Amnesty International díja: *The Square* – Jehane Noujaim

Nem az a lényeg, hogy egy nagy ikonról készült, hanem a mód, ahogyan megmutat dolgokat. A napfelkeltéről szól, meg arról, ahogyan csörgedezik a patak. A kérdés az, hogy mindezt hogy lehet moziban megjeleníteni úgy, hogy hihetetlen megindultság vesz rajtad erőt. Még története sincs a filmnek, amit el lehetne mesélni.

Román filmek felbukkantak?

Corneliu Porumboiu is hozott egy filmet (Az „A fost sau nu a fost?”, a *Visul lui Liviu*, a *Politist, adjektiv*, a *Când se lasă seara peste București sau metabolism* rendezője). Most tudtam meg, hogy az apja az az Adrian Porumboiu, aki a nyolcvanas évek népszerű futball-bírójaként volt ismert. Rengeteg Dinamo–Steaua meccset vezetett. A nyolcvanas évek végén volt egy olyan mérkőzés, amikor szakadt a hó – emlékszem erre gyerekkoromból – és mégis lejátszották a meccset, a játékosok csúszkáltak a pályán. Most Corneliu Porumboiu készített egy dokumentumfilmet arról, ahogy az apjával újranezrik ezt a mérkőzést. Képen csak a játékosokat látni. Kilencven percen keresztül nézed őket, amint játszanak, és közben hallod, amint apa és fia beszélgetnek. Reflektálnak arra, hogy milyen volt bírónak lenni, hogy ment a játék. Az elején lekötött, de az a gond, hogy az apa nem elég érdekes, nem mond igazán izgalmas dolgokat. Olyasmi elhangzik, ami egy külföldinek, vagy egy nagyon fiatal embernek új lehet, de ez nem elég. Megtudjuk, hogy a Steaua volt a belügy, a Dinamo meg az állambiztonság csapata. Azt is megtudjuk, hogy kereste meg mind a két csapat egy-egy fontosabb meccs előtt. Bármennyire érdekes is ez, nem válik különlegessé, ettől a témától többet vártam.

Miért jön idáig egy kritikus, hiszen ezek a filmek, így vagy úgy, mégiscsak bekerülnek a filmáramba, előbb vagy utóbb az alkotások többségét látni fogja, aki akarja.

Rengeteg olyan film van, ami nem jut el. Van egy Joon-ho Bong

Plakátok sorfala a német fővárosban

nevű rendező, akinek *A gazdatest* című alkotását talán fesztiválokon lehetett látni, de moziba nem került felénk. Aztán itt van Umut Dag, az Ausztriában élő török rendező – ő sem jut el hozzánk. Az is fontos, hogy az ismertebb rendezők kevésbé ismert, és sikerült filmjét is lásd, hogy tájékozódj, mi történik a szakmában. Érezni kell azt a kontextust, amiből kikerül az a néhány alkotás, amelyre emlékezni fogunk jövőre is. Be kell ismernem, hogy rá lehet szokni a fesztiválozásra, és ha egyszer függővé váltál, nem jössz le a szerről.

A Berlinálé után el szoktál menni Cannes-ba, be van táblázva az éved.

A Titanic fesztivált látogatom ezen kívül Budapesten, meg a Cinefestet Miskolcon.

A kolozsvári fesztiválra, a TIFF-re hazajársz?

Nem, mert Cannes-után egy héttel van, ahol már előzőleg eltöltök két hetet. Ez így egymás után nagyon sok volna. Időközben még órákat is kell tartanom, vizsgáztatok is, szóval nagy szívfájdalmam a TIFF.

A seregszemle hátszele, a sajtótájékoztatók, a folyosói információk mennyire fontosak?

A fesztiválokon megrendezett sajtótájékoztatókra, PR-eseményekre, amelyekhez asszisztálnak az újságírók, nem járok, nem érdekel, hogy mit mond a filmrendező. Amit mondani akar, azt tegye fel a filmre. Most Linklaterrel készíték interjút, de csak azért, mert erre a szerkesztő megkért.

Nincs alaptéma, még a társadalmi elkötelezettség sem alaptéma, pedig néhány éve az volt meghatározó

Gyülekezik a tömeg a Berlinálé Palota előtt

Ukrajna – van remény a győzelem után?

Lapzártánk idején győzelemre állt a forradalom Ukrajnában, a főváros a tüntetők kezén, Janukovics elnök eltűnt, a börtönből szabadult exminiszterelnök, Julija Timosenko beszélt a Majdanon. ADY ANDRÁS elemzése az örömnép utáni helyzetet vetíti előre, azokat a tényezőket és politikai szereplőket számba véve, amelyek beárnyékolhatják a véráldozattal kivívott szabadságot.

Most már egyértelmű, hogy Ukrajna esetében legalább három utcai tüntetés-hullámról lehet beszélni, illetve többszörös skízisről a felek szembenállásában. Ami az európai kereskedelmi zónához való tartozási szándék hivatalos visszafordítása után még a novemberi megmozdulások tükrében a hatalom-ellenzék kristálytisztá helyzetének tűnt, most már szinte kiismerhetetlen. A zavargások kialakulása után hamar jósolják az ország széthullását egy kelet-nyugat tengely mentén, s az elméletet azonnal felkarolták az oroszok. Érthető, hisz fel kellett mutatniuk ezt a rémet az ukránoknak, így a veszély sürgetésére vagy végleg összezsúpcsognak, vagy megnyugszanak: mindkettő eredmény a Kremlnek, mindkettőre felkészült. A szakadást előrevetítette mind az EU, mind az USA, a felek időzítése között csak hajszálnyi különbségek voltak. Aztán már nem csak Kijev forrongott, de országszerte megjelentek a forradalmi gócok, Oroszország erre is be rendezkedett, mondván, amennyiben nem lehet eldönteni a dolgokat a 15 milliárd dollár értékű ukrán államkötvények vásárlásával, illetve az országnak leszállítandó gáz árának harminc százalékos lefaragásával, így sincsen gond.

Színes szélsőséges kínálat Az utcára vonult tömegeket jól körülhatárolt célok vezérelték: az EU-pályájára visszaállni, a hibás kormányt és elnököt, valamint korrupt gazdasági-politikai sleppjét menesz-

Rendőrök és tüntetők összezsúpcsapása

Színre lépett a Pravij Szektor (Jobb Szektor), amely az ultra-nacionalista, neofasiszta erők terepe, s a mostani krízis kihasználásában érdekelt

teni. Jó esélyt kapott az előrehozott elnökválasztás, alkotmány-visszaállítás megszervezésével. A forradalmi csíra akkor még tiszta volt, a Majdan hangos, de nem véres, ám minden változott, amikor január 16-án hatályba helyezték a (már visszavont) tüntetésellenes törvényt: s innen az ellenállás második hulláma, amely már egy komorabb forrásból is táplálkozott. Ez az ukrán szélsőségesek igazi színrelépése, ennek a képviselőnek a forradalmi sorokba vegyülése. Ez a jelenség politikailag és morálisan mindarra rányomja bélyegét, amit majd post-Majdannak, vagy új Ukrajnának hívnak. Színre lépett a Pravij Szektor (Jobb Szektor), amely az ultranacionalista, neofasiszta erőknek terepe, s a mostani krízis kihasználásában érdekelt. Íme a harmadik skízis-lehetőség Ukrajnán belül: az eredeti ellenzéki célokat felülfertőző faj- és vértiszta vérgőzös tábornak az opposíciót többfelé hasító ereje. Amit a szektorosok művelnek, jelzésértékű kell legyen Európának, Amerikának, de a saját szélsőségei által jól tréningezett Kremlnek is. Szükséges ez a sürgősség plusz? A Pravij Szektor mindazt magához engedi és magába foglalja, ami Ukrajnában szélsőséges, így a Szabadság (Szvoboda)

mozgalmat, az Ifjúsági Nacionalista Kongresszust, a Patrióta Egyletet, a Nemzeti Gyűlést és Népi Önvédelmet, az Ukrán Nemzeti Munkáspártot és az Ukrán Hazafit, a Tridentet, a Fehér Kalapácsot és a Testvériség (Bratszvo) csoportosulást, vagy az illegális bevándorlás elleni mozgalmat.

Az „asztaltársaság” egyik leghangosabb tagja a neonáci-melléköngés Szvoboda, amely kezdetben Oleh Tyahnibok által vált hírhedté 2004-ben, mikor fent nevezett úriembert kitessekkelték a Juscenkó-féle Mi Ukrajnánk pártból antiszemita kirohanásaiért. Kedvenc mondása volt, hogy automata fegyvert kellene használni a moszkálík (oroszok), németek, zsidók és más hason-mocskok ellen, de politikai szobatisztaságra nevelte magát a 2007-es, és 2010-es választási periódusban, hogy némi lokális sikerhátterrel 2012-ben pártja elérje a parlamenti bejutási küszöböt. Az inkább a nyugati részekben hódító párt ez idáig csak azt bizonyította, hogy szélre sodródó nacionalizmusa még a gazdaságilag sánta országban sem hódított igazán, s amennyiben az ellenzékkel összemosódó többszélsőség farvizén a hatalomba is vitorlázná magát, nem jelentene valós kormányerőt.

Csakis az ukránoké Az Ukrán Nemzeti Gyűlés és az Ukrán Népi Önvédelem egy jobboldali, nacionalista képződmény, amely eredetileg szélsőjobboldali csoportosulásokból állt, amíg megalkotta parlamente fazonírozott részét. Ez a kezdetekben Mussolini-imádókból verbuvált alakulat is keményen rájátszik a történelmi kettősségre, ami Ukrainát jellemezte: rég egységes nép lakott egy sokáig nem egy darabból álló országot, és ez mindig is az ukrán nemzeti ideál elérését veszélyeztetete. A respektábilis képviselő nemzeti ajánlólevelét oly harcosok is kiállítják, akik a moldovaiak ellen Transznisztríában, a grúz-abház háborúban a grúzok oldalán, a csecsenek mellett a 95-ös háborúban, illetve a szerbek oldalán léptek fel a koszovói válságban. A betiltott és újjáalakított párt végül Jusczenko támogatója lett, többek között innen a Janukovics-utalat.

Egy, az Népi Önvédelemből lepattant forgács-figura körül csoportosul a Testvériség (Bratszvo). Dmytro Korchynskynak 2002 óta nem sikerül párttá formálnia ezt a civil együletet. A Bratszvo beáll abba a sorba, amely csak történelmileg minősíthető szereplők bűvkörére épít, ebben az esetben a Sztálinéra és Sztepan Banderára (az Ukrán Nacionalisták Szervezete és az Ukrán Felkelő Hadsereg frontembere), aki a galíciai időkben a terrorral pacifizáló lengyelekkel szemben a terror-megfelelést, majd a náci oldalán az antibolsevizmust, később a németellenességet képviselte. A szervezet mottója, mint a többieké:

Kijevben győzött a forradalom

Lapzártánkig megtörtént a hatalomváltás az ukrán fővárosban, a parlament megfosztotta tisztségétől Janukovics államfőt, akinek fényűző rezidenciája turisztikai látványossággá lépett elő. Julia Timosenko volt kormányfő szombaton kiszabadult, este már beszédet mondott a Majdanon összegyűlt tömeg előtt, s több kulcspozícióba máris bizalmasai kerültek. A több éve börtönbüntetését töltő politikus asszony a májusra tervezett elnökválasztás esélyesévé lépett elő. Fő kérdéssé lassan az lép elő, mi történik az ország keleti, oroszbarát régióiban?

Minek nem kell továbbra sem Ukrajna? A problémás és szegényedő Unióban problémás, szegény, könnyen extrémizálódó tagállamnak.

Timosenko kiszabadulása után Kijevben a lányával

Ukrajna csak akkor végleg egységes, ha csakis az ukránoké, és e cél elérésében minden eszköz megengedett.

A Tridentet, a Patrióta Egyletet és a Nemzeti Munkáspártot sok szál kapcsolja a Bratszvohoz és a Szvobodához, amelyek amolyan anya-szervezeteknek számítanak, s bár különböző árnyalatokkal rendelkeznek, közös bennük a cél: mono-rassz, és mono-etnikum kialakítása, harc a bevándorlók ellen, politikai-gazdasági populizmus. A Patrióták és a Nemzeti munkáspártiak nem is titkolják nemzetiszocialista gyökereiket, de antikapitalista és antiglobalista levélzetüket sem. Utókor tanulságnak fontos, hogy miféle háttérben mozogtak az ellenzékiek és velük együtt a nacionalisták, de a kormány oldalán sem bárányok harcolnak, hanem a belüleges berkut-csapatok és többek között a kigyúrt verőlegény tituskik, a pénzért bármely ellenzékit földbe döngölő agent provocateur-ök. De ott voltak a keleti, déli részek Oplot-harcosai, vagy a hatalom oroszshú kozákjai, mind rezsimvédők. Az oroszok szerint (és ez fenntartással kezelendő), még csecsen iszlamisták is kiképzésben részesítették a tüntetőket.

Problémák Janukovics után

A harmadik hullám a legújabb és hatása miatt aggasztó. Adott az államvezetés és a hadsereg: utóbbi alkotmányilag kötelezett, hogy megvédje az államot külső, belső agresszió ellen, de tilos állást foglalnia a rezsim védelmében. Janukovics szinte használta a terrorizmusellenes törvénykezelést, amelyre behívható a sereg a felkelők (belső ellenség) ellen. A

forradalmárok még novemberben igyekeztek meghódítani a hadsereget (lásd Timosenko nyílt levele ebben az értelemben), de a sereg dicsérettel ellenállt. A sereg sokat köszönhet Janukovicsnak, aki kirántotta azt a teljes csődhelyzetből, de már a Narancsos Forradalom idején óvatos maradt, mostanra pedig már az elithez tartozó ejtőernyősök és tehergépjárművezetők is belekeveredtek a kijevi „terrorista” zavargásokba. Egy normális államban a hadseregnek stabilizáló hatása van épp az államot szolgáló, de államtól való függetlensége által, de Ukrajna nem egy normális képződmény, így fontos, hogy a haderő kinek az oldalán képvisel erőt. Függetlenül attól, hogy mivé bomlik ki az előrehozott elnökválasztás, az alkotmányreform, a nemzeti egységkormány, vagy hogy mit kezd ezekkel az ellenzék, és mihez kezd azzal, ha Janukovics nem mond le gyorsan. Az ukrán kormány- és államfő miben-, vagy kiblenlététől függetlenül néhány dolog probléma marad: Odessza és Szevasztopol kulcsfontosságú kikötők az oroszoknak, fekete-tengeri jelenlétük garanciái; Ukrajnára továbbra is, mint az orosz visszatérés meggátolójára, ütközőzónára tekintenek a lengyelek, a baltiak vagy akár a románok (ez nyomást helyez az EU-ra). A helyzet hasonlít 2008 Grúziájára, amikor az EU, a NATO és Amerika mindent ígért, de konkrétan nem adott, így érvényesítve az orosz EU-NATO pályamódosító szándékot. Ukrajna zavarosában oroszosan lehet pecázni: nem baj, ha az ellenzék sikeres, sikertörése elkezdődhet ott, hogy a többi tábor nekik esik. Keletnek tán nem eléggé ruszofilek, nyugatnak nem elég nyugatiak, talán nekik is kompromisszumokat kell kötniük, esetleg széthullanak a nagy ellenzéki vezérek szintjén és a repedés tovább halad majd. Másik kérdés, hogy mennyire legitim a demokrácia, ha nevében taszítanak le választáson a demokrácia játéktörvényei szerint hatalomba voksolt államelnököt? Ezernyi probléma lehet ott, ahol a probléma otthonos. Minek nem kell továbbra sem Ukrajna? A problémás és szegényedő Unióban problémás, szegény, könnyen extrémizálódó tagállamnak.

Egry Gábor történész, a Politikatörténeti Intézet tudományos munkatársa

Hány pénzt érhet a nemzetpolitika?

EGRY GÁBOR történész többek között a két világháború közti magyar kisebbségek, a baloldal és a nemzeti kérdés viszonyát kutatja. Múlt héten közölt interjúja folytatásában KUSTÁN MAGYARI ATTILA többek között a határon túli magyar közösségek, a magyar állam és szomszédai közti kapcsolatokról, az internacionalizmus és a nemzeti kérdések összeférhetőségéről kérdezte.

Hogyan látja, milyen a kapcsolat a különböző határon túli magyar közösségek között ma?

A közös emlékezet egyre inkább kulturális tartalmú lesz és lehet, elvégre túl sok minden nem ugyanaz számukra a huszadik század történetéből, így a közös történelmi emlékezet kialakulása sem tűnik egyszerűnek. A kultúra viszont óhatatlanul a különbségek terepe is, ezzel kell szembenézni és kezdeni valamit, úgy mint azzal, hogy szükségszerűen más pályákat járnak be az egyes országok magyarjai, és más lehetőségek nyílnak meg számukra. Gondoljunk csak azokra a felsőfokú végzettségű szlovákiai magyarokra, akik szlovákul, angolul és magyarul beszélve lényegében egész Közép- és Kelet-Európában érvényesülhetnek, karrierjük már ma is a nagy cégek felé vezet, és nem Budapest irányába. Az nem kétséges, hogy létrehozható egy olyan távolsági nacionalizmus, ami a szimbolikus politikában hoz létre közösséget, de kétkem, hogy ez valóban egységes nemzetet hozna létre abban az értelemben, hogy mindenki részese lesz. Ne feledjük, a mai nemzetpolitika mércéje az, hogy vajon mindenki állampolgár lesz-e, hiszen az állampolgárságot tekintik a magyarság autentikus kifejezőjének, és ehhez kapcsolódik a fent említett leegyszerűsített politikai közösség is.

Egry Gábor
történész

Meglátása szerint hogyan alakult a viszony Magyarország és szomszédai között az elmúlt években?

Ha a kisebbségi magyarok végső soron a magyarországi politikai közösség részei, akkor nem különösebben fontos a helyük más országokban, ezért konfliktust sem igazán érdemes vállalni ezért. Azt is láthatjuk, miként lesz elvi alapú politikából meglehetősen kisszerű, a magasztos célt anyagi vagy más érdekeknek alárendelő külpolitika. A magyar-szlovák viszonyban például sehogyan sem igazolható az állampolgársági kérdés szőnyeg alá söp-rése, hiszen a nemzetpolitika alapvetése szerint az állampolgársághoz való jog szinte már az emberi jogokhoz hasonló, tehát a szlovák politika elvi okokból sem lehetne elfogadható. Ehhez képest a kétoldalú találkozón sikerekről hallunk – vicces módon ugyanazt az érvelést, amit Gyurcsány Ferenc is használt: hogy előbb kis lépésekkel kell bizalmat

építeni. A kisebbségi és emberi jogok, demokratikus normák kapcsán is megfigyelhető ez a tendencia. Ezek elvileg a magyar kisebbségek helyzetének javítását is szolgálnák, és nem egyszerűen arról van csak szó, hogy Magyarország hitelesen szólalhat-e meg ezekben az ügyekben, ennél súlyosabb probléma jelei mutatkoznak. Azerbajdzsánnal barátkozva például – ahonnan semmi másra nem számít a kormány, mint pénzre – úgy tűnik, hamarosan át fogjuk írni a karabahi konfliktus történetét az azeriek szája íze szerint, vagyis a kölcsönös felelősség, az örömeink jogainak megkurtítása, az autonóm terület akarátának érvényre jutása helyett az azeri többség jogkorlátozó lépéseit fogjuk helyeselni, és az örömeink által elkövetett népiártásról beszélünk majd. Ha úgy tetszik, pénzért eladjuk az örömeink autonómiát és vele a magyar kisebbségeket is, hiszen jól látszik majd, hogy az autonómiához való jog nem elvi és egyetemes álláspontja a magyar kormánynak, bármikor feladja azt, ha pénzről van szó.

Elméletibb síkra terelve a szót: hogyan viszonyulhat az internacionalizmus a nemzeti kérdésekhez?

Karl Renner, a második Osztrák Köztársaság első elnöke rámutat arra, hogy gyakorlat és jogrend gyakran eltér egymástól, egyenesen arról beszél, hogy a cseheknek a gyakorlatban autonómiája volt, jogilag azonban nem. Jelenleg engem is hasonló kérdések izgatnak, és a kérdésben említett összekapcsolást is ebből a nézőpontból közelítem meg, noha a személyi autonómia elvét előtérbe állító, a nemzetállamot részekre bontó felfogást is elgondolkodtatónak tartom. Ezt azonban érdemes tovább gondolni: egyáltalán nem szükségszerű, hogy az élet minden dimenzióját nemzeti alapon

Gondoljunk azokra a felsőfokú végzettségű szlovákiai magyarokra, akik szlovákul, angolul és magyarul beszélve egész Közép- és Kelet-Európában érvényesülhetnek,

alakítsuk ki, sőt adott esetben ez egyenesen lehetetlen, és nem feltétlenül az elnyomás miatt. Gondoljunk bele, milyen realitása lenne egy valóban elkülönülő romániai magyar nemzetgazdaságnak? Ami persze nem jelenti azt, hogy ne létezhetnének olyan cégek, intézmények, melyek valamiképp arra épülnek, hogy etnikai tartalmat is sugároznak, mint például egy magyar kocsmá Kolozsváron, de a lényeg, hogy ha elfogadjuk, hogy az életünk bizonyos aspektusai nem szükségszerűen nemzeti, akkor az internacionalizmus és nemzeti kérdés közti tételezett feszültség is esetlegessé válik. Lehet olyan konstelláció, amikor valóban ellentmond egymásnak, de az is lehet, hogy egyénileg is problémamentesen felvállalható többféle identifikáció egy időben.

Mit kezdhet egy zöld párt a nemzetpolitikával?

A zöld felfogás kompatibilis lehet sokféle megoldással, hiszen a természet megőrzésének eszméje könnyen összekapcsolható tájban, életmódban, az egészséges és hagyományos étkezésben kifejezésre jutó nemzeti autenticitás megóvásával is, miközben a globális környezeti változások óhatatlanul globális mozgalmakat teremtenek. Érdekes, hogy Nyugat-Európában a zöld mozgalmak általában baloldaliak, részben antikapitalizmusuk, részben emberi jogi indíttatásuk miatt, míg az Európai Unió új tagállamaiban több a politikai jobboldalra sorolt zöld párt.

Kis történetek Nagy-Romániából címmel közölt egy írást, ami románok és magyarok együttélését hivatott illusztrálni. Milyen tanulságok vonhatók le a feltárt történetekből?

Az etnicitás mindennapi megjelenése a két világháború közt nem igazodott a bevett magyar-román

Nyugat-Európában a zöld mozgalmak általában baloldaliak, részben antikapitalizmusuk, részben emberi jogi indíttatásuk miatt, míg az Unió új tagállamaiban több a politikai jobboldalra sorolt zöld párt

ellentét modelljéhez, illetve a történeti elbeszélésekben meghatározó, román elnyomás – magyar szenvedés kettősségéhez. Ezek a történetek egyszerre tisztítúlek, emberiek, és feltárják az emberi gyengeséget, főként azt, hogy egymás nem ismerete a leggyakoribb forrása a mindennapi konfliktusoknak. A magyar nyelvet nem beszélő románok például ismertek néhány szót – káromkodást, népvévet és az ehhez kapcsolt szitokszavakat –, így ha csak annyit meghallottak, hogy valaki „bazzmegel”, vagy oláhokat emleget, azonnal azt hitték, csakis a románokat szidhatja. Másfelől persze könnyű volt materiális konfliktusokat nemzeti sérelemként tálni. Ezt azonban az állami szervek nem mindig fogadták el, gyakran leplezték le az így gerjesztett konfliktus mögötti anyagi érde-

keket is. A hatóságok hozzáállása városról városra, megyéről megyére változott, vélhetően a helyi személyi kapcsolatok függvényében. Egy ponton belátták ugyanakkor, hogy nem sok esély mutatkozik az államszervezet működtetésére, ha kizárólag a kisebbségek ellenében teszik, így még az is előfordult, mint az 1934-es tisztviselői nyelvvizsgák idején, hogy a prefektusok szabotálták Bukarest utasítását a vizsgán elbukott tisztviselők eltávolításáról. Bizonyos értelemben az egész időszak az abszurd gazdag forrása, sokszor hihetetlenül humoros sztorikkal, de azt sem szabad elfeledni, hogy nem ritkán a dolgok abszurditása egyéni meghurcoltatást takart, még ha Nagy-Romániában az állami önkény sem korlátozódott a kisebbségekre.

MultiBonus-kártya: a nyereményjogosítvány!

Valahányszor tankol, termékeket vásárol vagy szolgáltatást vesz igénybe a MOL töltőállomásokon, és közben MultiBonus kártyáját is használja, hűségpontokat kap. A pontokat beválthatja a MultiBonus-katalógusban lévő ajándékokra, vagy a töltőállomások üzleteiben forgalmazott termékekre. Ezen kívül további kedvezményekben részesülhet partnereinknél.

Vegyen részt a hűségprogramban, és kedvére válogathat ajándékainkból, illetve igénybe veheti partnerhálózatunkban érvényes árkedvezményeinket.

www.multibonus.ro

A Zsidó Színház teteje

Nagy bajban van a bukaresti Zsidó Színház. A januári hóvihár tönkretette az épület födémének a harmadát, pontosan a színpad fölötti részt. Felszakított mintegy 80 négyzetméternyi tetőt. S amennyiben nem javítják meg sürgősen, a színház többi része is veszélybe kerül. Az épület amúgy is felújításra szorul – az ötvenes években tatarozták utoljára. ZSEHRÁNSZKY ISTVÁN írása.

Maia Morgenstern színésznő, a bukaresti Zsidó Színház igazgatója mind a bukaresti polgármestertől, mind a Művelődési Minisztériumtól kicsikarta az ígéretet az épület felújítására. Az illetékesek szakértőket küldtek, felmérték a tennivalókat és a költségeket: 14 millió új lejbe kerül a felújítás. Állítólag meg is szavazták rá ezt az összeget. Papíron minden rendben van. Csak hát a sürgető körülmények ellenére a munkálatok még el sem kezdődtek. Márpedig a télnek még nincs vége – újabb hóviharakat jósolnak. És akkor tönk-

● **Romániában ma csupán 3300 zsidó él. Ennyi szavazatért nem érdemes a nacionalista többség szimpátiáját kockáztatni**

A bukaresti Zsidó Színház megsérült tetőzete

remehet az egész épület. Nemcsak a színpad és a díszletraktár telik meg hóval és vízzel, hanem a pompás régi színházterem és az előcsarnokok is, amelyek értékes kiállításoknak adnak helyet.

A munkálatok késlekedése kétségeket ébreszt bennem. Vajon egyáltalán létezik-e az a pénz, amit Maia Morgensternnek és az ő színházának ígértek? Vagy ez is csak mesebeszéd? Mint az észak-erdélyi autószerződés... Romániában minden lehetséges.

Ne feledjük, hogy az idén választási év van! Ami azt jelenti, hogy megint előszedik a legolcsóbb politikai tőkét – a nacionalizmust, az idegenek, illetve a más nemzetiségűek, vallásúak iránti ellenszenvet. Romániában ma csupán 3300 zsidó él. Ennyi szavazatért nem érdemes a nacionalista többség szimpátiáját kockáztatni. Nem gondolom véletlennek, hogy a román sajtó nem volt tele a nagy vívmánnyal – azzal, hogy 14 millió új lejt szavaztak meg az

Állami Zsidó Színház épületének a felújítására.

Maia Morgensternnek hatékony segítőtársakra lenne szüksége, akik nem hagyják nyugton az ígérgetőket – Oprescu polgármestert vagy az éppen soros művelődési minisztert. Mert különben jön is és megy is a következő hóvihár, zápor – és az Állami Zsidó Színház XIX. század végén épült műemlék épülete lassan, de biztosan tönkremegy. Ezen érdemes elgondolkozni. És azon is, hogy 2014 a Holokauszt emlékéve. Európa, az egész világ emlékezik. Akár jó pont is lehet Brüsszelben és Washingtonban, hogy Bukarest odafigyel a térség egyetlen működő zsidó színházára. És rossz pont is lehet, ha az épületet feláldozzák a választási kampány oltárán. Maia Morgenstern neve és művészete ismertebb a nyugati fővárosokban, mint az uraké, akiktől a restaurálás függ. Nem lenne jót, ha hangosan kezdene panaszkodni. Megkérdőjeleződne az ország viszonyulása a kisebbségekhez.

Amit Borbély Szilárd tudott

A halált az élők, mert élnek, magyarázzák. A magánhalált magánmagyarázat, a „közhalált” – ismert, elismert embereink halála – közmagyarázat követi. A halál szimbólummá, metaforává, eszközzé – „közhasznúvá” válik, előbb-utóbb. Mert általa véljük érteni mindazt, ami hátra marad: önmagunkat.

Borbély Szilárd élete, és február 19-én bekövetkezett halála (tartózkodom attól, hogy ezekhez bármilyen jelzöt, magyarázó szó szerkezetet csatoljak!) is ilyené lesz, elkerülhetetlenül. Költőként sokat olvasott, idézett, dráma- és prózaíróként elismert, igen tisztelt oktató, s szeretett ember, a kortárs magyar kultúra egyik nagyon fontos alakja volt. Halála trauma, és ezért megértem azokat, akik gyakorolják a gyász magyarázó (és elkerülhetetlenül leegyszerűsítő) módjait.

Én azonban most búcsúként és megemlékezésén nem Borbély Szilárd életéről és haláláról gondolkodom. Egyrészt azért, mert Borbély Szilárd visszavonultan, szemérmesen élte (a végigírt, értelmezett és különböző műfajokban felmutatott) életét. Másrészt azért, mert hagyatéka saját tragédiáin túl, közös történeteink, tragédiáink, amelynek formát, keretet, nyelvet (nyelveket) adott. Újrafogalmazta a miértekre és hogyanokra vonatkozó kérdést, és a válaszokkal olyan messzire jutott, amilyen messzire kevesen.

Legutóbbi regényének, a *Nincsteleneknek* ellentmondásos volt a fogadtatása. Ezt így a gyász elején nehéz kimondani, és arra kérem az olvasót, kezelje az erre vonatkozó visszatekintést a helyén, semmiképpen sem a kritikusok felé megfogalmazott vádként, hanem a megértés iránti igényként. A *Nincstelenek*, mint rövid és „jól olvasható”, szuggesztív szöveg (regény) a tavalyi sikerlisták élén szerepel. Minden kritikus a kortárs magyar irodalom egyik legjelentősebb alkotásának nevezte, amelyről ugyanakkor többen megjegyezték, hogy nem hibátlan.

Hibaként a következő megjegyzések tértek vissza: az északkelet-

Borbély Szilárd
Nagyváradon
2010 februárjában
a Várad folyóirat
Törzsasztal-estjén

magyarországi családi-társadalmi nyomorról, marginalitásról szóló, a móríci hagyományba beágyazódó regényben a fikció és az életrajz, szociografikusság viszonya tisztázatlan, poétikailag végletes. „Megcsinált”, túlzó, „giccsbe hajló”, sablonos.

Erényeként szinte ugyanezeket nevezték meg: a fikció és a saját tudás (élmény, érintettség) precízen összedolgozott együttesét, a poétikai igényességet (a nyelvében megmutatott „faluvilágot”), a Nincstelen-ség átérzhetőségét. Borbély Szilárd (elmarasztaló és elismerő) kritikusai ugyanoda jutnak el, amivel a kortárs magyar irodalom és társadalomkutatás is küzd. Egyik sem tud kitörni a módszertani dilemmáiból: min múlik a hitelesség, meddig terjed a reprezentáció, mi az, amivel a tény- és problémafeltárás, az értelmezés adós? Mire elég az önreflexió?

Ezek a dilemmák összefüggenek, s feloldásuk ezért nehéz. Borbély Szilárd nagyon fontos pontig jutott el. Az egyéni és közösségi történetek kapcsolódásának, összefüggéseinek rendszerét írta, ahogyan ezt csak lehet: végtelenül következetes, aprólékos, és nagyon sok mindenre kiterjedő figyelemmel, módszerességgel.

A *Nincstelenek* nem északkelet-magyarországi történet, nem egyetlen (periférián lévő) közösség

(a kitaszítottak közül is kitaszított), család története, hanem a regresszus szövege. Annak a kibontása, hogyan születnek, szűnnek meg identitások, hogyan ismétlődnek konfliktusok. Miért éljük mind ugyanazt az életet, és miért hal bele mindenki? Ki így, ki úgy, ki ekkor, ki akkor. Nyugat-Magyarországon és Dél-Erdélyben, Budapesten és Fehérgyarmaton egyaránt tart ez a pontosan meghatározott ismétlődés, és nincs felszabadulás. „Mert soha semminek se lesz vége. Ahogy a gyűlölet se szűnik meg soha. Minden hibát végtelen-szer ismét az ember.”

Jó volna leírni búcsúként, gyász-ként, hogy mennyire fáj Borbély Szilárd halála, mennyire fáj ezzel együtt a saját élet. Az írás, a regresszus nyomon követése azonban nem oldja, hanem fokozza a traumát. Magányos munka, amely mindannak a mélyére vezet, amit elszenvedünk, vagy amit elkövetünk. Szembesít a sérülésekkel, és azzal, hogy nincs egyszemélyes feloldozás, megoldás, jóvátétel. Erről, azt hiszem, Borbély Szilárd nagyon sokat tudott. Túlélésre és másként élésre esélyt a közös olvasás, a közös értés adhat. És ehhez ott van most ez a hagyatéka is. Sok a dolgunk vele.

PARÁSZKA BORÓKA

Saját felelősségünk immár, hogy ezzel a hagyatékunkkal hogyan élünk, hogyan értjük

Godot-ra várva – Szabó K. István rendezése Nagyváradon

Holnap talán eljön

Godot nem jön el. Mégis várni kell rá, hogy valami értelme legyen az érkezésnek és a maradásnak. Egyedül vagy társsal, önmagukban és önmagukon kívül, kiszolgáltatva és egymásra utalva kell, hogy valami értelme legyen ennek az egésznek, amit életnek neveznek. Valamiben hinni kell, valami reményforrást kell találni, akkor is, ha minden a reménytelenséget erősíti. Szabó K. István az emberi kapcsolatokra helyezte a hangsúlyt a nagyváradai Godot-ban. SIMON JUDIT a bemutató előadást látta.

Négy különös ember szerepel ebben a történet nélküli történetben. Négy ember a semmi vagy a mindenség közepén, vagy szélén. Két pár találkozik és elválik, hogy látszólag semmi se történjen, semmi se változzon sem az életükbe, sem körülöttük. Jelenlétüket veszti az idő és a tér, a dialógusok mintha csupán karikíroznának az emberek közötti beszélgetéseket. Mintha párhuzamosan zajlanának, mintha csak azért hangoznának el szavak, hogy ezek a pusztulás szélén vagy után egymásra talált emberek elmeneküljenek a gondolataiktól.

Samuel Beckett az abszurd dráma klasszikusának, a *Godot-ra várva* című, talán legismertebb darabjában négy férfi Vladimir (Didi), Esztagon (Gogo), Pozzo és Lucky, valamint a hírt hozó fiú jelenik meg a színen. Ágrólszakadt clownok, akik a semmiből jöttek, és a semmi felé tartanak. Pozzo és alárendeltje, rabszolgája Lucky: az emberiség. Azok közül, akik mindig megverik Esztagont, ahányszor csak kilép a

Szotyori József,
Csíky Ibolya és
Dobos Imre

**A beckett-i
színház
egyes
elemzői úgy
vélik, hogy
a Godot-
ra várva
a Három
nővér para-
frázisának is
tekinthető**

semmiből, vagy a mindenségből. Nézőpont kérdése, hogy hol van a két magányos figura.

Beckett látszólagosan egyszerű története, az ismétlődések, a néha cirkuszi poénokhoz hasonlatos egyszerű szöveg több réteget rejt. Aprólékos szövegértelmezés, helyzetelemzés szükséges ahhoz, hogy ezek kibontakozzanak. A szöveg, a karakterek, a helyszín, a cselekmény számos értelmezést tesz lehetővé.

Filemon és Baucis Szabó K. István a csehovi megközelítés mellett

döntött: az emberi kapcsolatokat, az egymásra utaltságot, az elhagyatottságot, a tehetetlenséget vizsgálja. Ez a megközelítés – noha a színpadokon nem szokványos – természetes, Beckett ugyanis tudatosan folytatja a csehovi hagyományt. A beckett-i színház egyes elemzői úgy vélik, hogy a *Godot-ra várva* a *Három nővér* parafrázisának is tekinthető.

A nagyváradai előadás rendezője továbbgondolja a csehovi vonalat: a négyből két férfiszerepet nővel játszatja el. Didi (Csíky Ibolya) és Gogo (Dobos Imre), illetve Pozzo

Nagyváradai Szigligeti Társulat

Samuel Beckett: *Godot-ra várva* – egy olvasat

Fordította: Kolozsvári Grandpierre Emil

Rendező: Szabó K. István

Zene: Ovidiu Iloc

Játéktér, jelmez: Florina Bellinda Vasilatos

(Szotyori József) és Lucky (Fodor Réka) párost alkotnak. Ez az újszerű megközelítés értelmet ad a párbeszédnek. A dialógusok, az ismétlődések az élet rutinját jelenítik meg. Más, új értelmet nyer a tér és az idő. A nagyszerű színpadkép, a homok lepte, összeomlani kész deszkátakolmány, közepén a mélyedéssel, ami lehet ágy vagy sírgödör, a semmi-be vezető ki- és bejáratok, a hálóba gabalyodott üres akváriumgömb, a görbe fa, Didi összetákolta, rozoga kerekesszéke nemcsak alátámasztja a rendezői elképzelést, de mindegyik elemnek jelentősége van a játék során. A karakteres jelmezek megmutatják a szereplők egymáshoz tartozását, lerongyolódását, illetve javaik talmiságát.

Az idő megszűnik, ami elmúlt, az lehet tegnap, de az is lehet, már évek teltek el, amióta várnak. A két idős ember életében elveszti a jelentőségét az idő.

Ebben a térben, Didi és Gogo az időtlenségben társak, együtt telt el és telik az életük várakozásban, reménytelenségben, a remény szikráival. Meghalni sem akarnak, tudnak egymás nélkül. Társak a szó legteljesebb értelmében. Filemon és Baucis – együtt az élet és halál peremén.

Ebben az értelemben a tér lehetne akár a lepusztult otthon maradványa, ahol Didi és Gogo várják Godot. Noha azt mondják, ide jöttek várni a fához, a mondatnak nem biztos, hogy van jelentősége, hiszen megszűnt az idő. A fa pedig lehet az, amivé a házastársi hűség megtestesítői váltak, de lehet az élet jelképe is, azzal az egy zöldellő levéllel.

Fotók: Szigligeti Színház

Egyszerre jelenik meg a demiurgosz keresése és tagadása, az élet szeretete és a halál szükség-szerűsége

Fodor Réka és Szotyori József kettőse

Összeláncolt celebek Pozzo és Lucky váratlanul érkeznek ebbe az életbe. Mintegy betörnek a külvilágból, amely mégis létezik valahol. A férfi láncon rángatja az agyonsmin-kelt, csicsás, alig öltözött nőt. Lucky társa, Pozzo jólétének jelképeit cipe-li: a hordozható széket, a teli kosarakat. A férfi a többiekhez viszonyítva jómódú – pipája és órája is van. Ez a kapcsolat teljesen más, mint a két öregé. Lucky, a nő teljesen kiszolgáltatott. Parancsra táncol, parancsra beszél és parancsra gondolkodik. Utóbbihoz a kalap szükséges. Mint-ha ebből a tárgyból lehetne elővár-azsolni a szavakat és gondolatokat. Akár a cirkusban. Pozzo is olyan, mint egy ellenszenves bohóc. Vagy gazdag celeb, aki a kicicomázott asz-szisztensét, nőjét cipeli magával, és alázza porig, mintegy demonstrálva a hatalmát fölötte.

Didi sajnálkozva nézi őket, Gogo próbálja megérteni.

Amikor visszatérnek, Pozzo vak és Lucky néma. A férfinak eltűntek a tárgyai, a nő elvesztette a kalapját. Semmijük sincs abból, ami önma-gukat és viszonyukat meghatározta. Csak az őket összetartó lánc maradt meg. Ez is egymásrautaltság, egy-máshoz tartozás, csak más módon, mint a szeretet.

Szakítás az abszurdal Az elő-adásban a szférák zenéjének eltorzult foszlányai között egy kislány a hír-hozó: Godot nem érkezik, de holnap biztosan itt lesz. Fehér ruhában jön, kezében zacskó, benne víz és arany-halak. A Megváltó jelképe lehet, aki nem jön. Várni, élni kell tovább. Holnap biztos eljön – mondja Didi mérhetetlen szomorúan.

Csíky Ibolya (Didi) egy félmo-sollyal suttogja el a mondatot, és abban benne van egy egész élet, minden örömeivel és nyomorúságá-val, de benne van a halál, a meg-pihenés utáni vágyakozás is. Csíky eszköztelen játéka mélységesen megrázó. Arcán kimondatlan sza-vak jelennek meg. Bölcsességet és szeretetet sugároz, olyan arc ez, aki már elszámolt, megbékélt. Ahogy ránéz társára, ahogy kéri az öle-lést, ahogy könyörgi a szeretetet, maga az asszonyi, emberi érzelmek utáni vágyódás. Dobos Imre játé-kában felsejlik a valamikori erős férfi. Öregen néha durcás, néha el-esett, élete egyetlen értelme Didi maradt. Lehet, elment volna, jobb életet keresni, de maradt az asszo-nya mellett. Azt sem bánja, ha meg-verik, mégis kimegy az emberek közé, hogy megtudja, mennyit kell még várni. Gogo férfi módra szereti Didit, mintha restellné, hogy neki jólesik átölelnie. Ő már rég nem hisz Godot eljövételében, feladta a reményt, nem vár semmit, a halált sem. Csíky és Dobos játéka torok-szorítóan őszinte és gyönyörű.

Szotyori József pöffeszkedő, dicsekvő, Pozzoja durvasággal próbálja férfiasságát, hatalmát. Moz-gása kapkodó, szögletes. Pozzo neveltséges, holott retteg attól, hogy kinevetik. Gyáva, senkivel sem mer szembeszállni, csak társát alázza. Hátha elhiszik neki, hogy erős és fontos. Szotyori meggyőző játéka teszi, hogy ismerősnek tűnik ez a figura az utcáról, a tévéműsorokból. Innen ismerős Lucky is. Fodor Réka is szuggesztív bábszerű mozdulata-ival, hadaró beszédével, mindenbe beletörődő tekintetével. Fodor arca, testhelyzetei a teljes lemondást mu-tatják. Ez a nő már nem vágyik sem-mire. Neki és Pozzonak már nincs Godot-juk sem. Pozzo vakon meg-alázkodó, Lucky némán gonosz.

Szabó K. István rendezése sza-kít a klasszikus abszurd színházzal. Az újszerű megközelítésen túl azért is izgalmas, mert egyszerre jelenik meg a demiurgosz keresése és ta-gadása, az élet szeretete és a halál szükség-szerűsége. Nem tagadja a reménytelenséget, de felvillantja a reményt is. Mert holnap talán eljön az, amire várunk. Akire várunk.

Fodor István régész, kandidátus

A nomád életmód nem jelentett visszafejlődést

A Magyar Nemzeti Múzeum nyugalmazott főigazgatója a honfoglalás korszakáról tartott előadást a Szacsavay Akadémián. SZILÁGYI ALADÁR a népvándorlás koráig visszatekintő honfoglalás-kutatás néhány kevésbé ismert – Erdélyre is vonatkozó – aspektusáról faggatta az archeológust.

Idézek az Ön egyik szövegéből, s javasolom, indítsuk ezzel a beszélgetésünket: „Ha jól meggondoljuk, valóban csodálatra és ugyanakkor csodálkozásra méltó dolog, hogy elindul egy finnugor nyelvű nép az Irtis-Isim-Tobol folyók vidékéről, majd három és félszáz évvel később hazát teremt magának a Kárpátok által koszorúzott medencében, megtartva a sztyep-pén ugyancsak ritkaságszámba menő nyelvét és etnikai tudatát.” Mire alapozza ezt a megállapítást, hisz írott emlékeink nem maradtak fenn ebből a korból?

Az őstörténet, minden népnek ez a korai korszaka azért homályos, mert nincsenek egyértelmű írott források. Még akkor is, amikor megjelennek, kis szerepet játszanak abban, hogy rekonstruálni tudjuk a történelmet. Ami a leghosszabb időre visszanyúl, az nem az emlékezet, hiszen az ember emlékezete gyorsan változik, hanem a nyelv. A nyelv rengeteg dolgot megőrzött a régiségből. Nem csak azt, hogy miként neveztünk egy-egy tárgyat, egy-egy tevékenységet, nem csak azt, hogy milyen szavaink voltak régen a fákra, a növényekre, az állatokra, az életre magára, hanem megőrizte a kapcsolatainkat is más népekkel. Régen nem volt erős szakas az asszimiláció, az az újkor találmánya. Akik többen voltak, általában ők asszimilálták azokat, akik kevesebben. Az, hogy a magyarság milyen népekkel élt együtt, iráni nyelvűekkel, török nyelvűekkel, szlávokkal, megőrző-

dött a nyelvünkben is. Amikor az őstörténetkutatás elkezdődött, egy sor olyan tudomány, ami ma hozzá kapcsolódik: a régészet, a természettudományok, a növényföldrajz, az állatföldrajz, a biológia, az embertan, még nem is létezett. Mikor a nyelvészet elérte az a szintet, hogy igazából tudománnyá vált a 18. században, ezt követően a nyelvtudomány vált az őstörténetnek vagy a régi történetnek az egyetlen forrásanyagává. Ma már a fentebb említett tudományok eredményei alapján is következtetni tudunk arra, hogy a magyarság honnan származik. A legtöbb adat arra mutat, hogy őseink valaha a nyugat-szibériai alföldön éltek. Nem a tajga, meg a tundra övezetében – ahogyan eleink gondolták száz-százötven éve –, hanem sokkal délebbre alakult ki az a nép, amely magát „magyar”-nak, tehát „beszélő ember”-nek nevezte. A „magy”, az a „mond” szóból származik, az „-ar” „-er” pedig ősi finnugor szó, nem pedig török, ahogy sokan ma is feltételezik, ami azt jelenti, hogy „ember”.

Ismét Önt idézem: „A datálást illetően a régészet soha nem lehet eléggé biztos saját eszközeiben. A radiokarbonos kormeghatározás sem megoldás mindenre, mivel túlságosan rövid időről van szó. Ott, ahol egy-két évtizednek is nagy tépje van, a hibahatárok miatt óvatosnak kell lenni.”

A radiokarbon analízisnek ma már nagy szerepe van a régészetben, de ma is vannak kutatók, akik ezt nem fogadják el. Azt hiszem, nincsen igazuk. Mert van egy „től-ig” időszak, amit valószínűsít ez a kormeghatározási analízis. Ez a keltezés elsősorban a régi korok tágabb időszakaira alkalmazható. Arra nem, ahogy néhányan próbálják pontosan megállapítani bizonyos lelőhelyekről, hogy a honfoglalást közvetlen megelőző vagy azt követő temetők-

ról, tárgyakról van-e szó. E tekintetben a radiokarbon vizsgálatban én sem bízom.

Javasolom, térjünk vissza a leletek kormeghatározására. Tegyük fel, előkerül egy honfoglaláskori vagy honfoglaláshoz közeli lelet. A tárgyi kultúrából, a motívumkincsekből megállapítható-e megnyugtatóan, hogy „magyar” sír-e vagy sem? Hiszen az előbb beszélgettünk arról, hogy a magyaroknak állandóan voltak kulturális, kereskedelmi kapcsolatai más népekkel. Tehát más népeknek is lehetett hasonló, akár azonos tárgyi világuk. Hogyan lehet ezt differenciálni?

Általános szentenciákat nem érdemes fölállítani. Abból származhatnak problémák, ha kis sírszámú temetőben vagy magányos sírokban nem találunk tárgyakat. A honfoglalás kori régészetünk hosszú időre tekint vissza, az első sírt 1834-ben találták a pásztorok Kecskemét mellett, a bene-pusztai legelőn. Pontosan lehetett keltezni, pontosan lehetett tudni, hogy magyar, ugyanis pénzek is voltak benne. Méghozzá Berengár olasz császár pénzei. Jankovich Miklós műgyűjtő rögtön meg is állapította, hogy a sírban egy olyan vitéz nyugszik, aki részt vett a Berengár elleni hadjáratban, 924-ben Itáliában. A korai avar sírokat csak az 1870-es években sikerült azonosítani, méghozzá a bizánci pénzek segítségével. Ez Pulszky Ferenc érdeme, a Nemzeti Múzeum főigazgatójaé. De a késői avar, úgynevezett griffes-indás leleteket még a 20. században is Hampel József, a nagy régész hun leleteknek tartotta. A honfoglalás kori régészet hosszú időre tekinthet vissza, sok tudást főlhalmozott a tárgyakról, a honfoglalók temetkezési szokásairól. A honfoglaló magyarság olyan jellegzetes szellemi és anyagi kultúrával

Volt két esemény, amiről pontosan lehetett tudni, hogy mikor történt. Az egyik Bizáncban egy nagyerejű földrengés, a másik István pátriárka halála. Ezek alapján állapította meg Pauler Gyula hogy a honfoglalás 895-ben volt

érkezett a Kárpát-medencébe, amely különbözött minden korábban itt lakó népektől.

Olvastam, hogy a nomád életmód nem jelentett társadalmi-gazdasági visszafejlődést...

Valóban nem. A magyarság a ligetes-sztyeppe északi sávjában élt, Szibériában. Ott ugyanúgy kialakultak nomád népek, mint másutt a világon. Ez egy új gazdasági formáció volt. A legracionálisabb fölhasználása annak a nem gazdag sztyepei legelőnek, ahol nekik az állataikat kellett tartaniuk. A nomadizálás egy teljesen új és abban az időben rendkívül előremutató gazdasági változás volt, amelyet a sztyepei népek kialakítottak maguknak.

De miért nevezték bennünket „türkök”-nek a bizánciak?

Azért, mert abban az időben, a 10. században, amikor bizánci szerzők, főleg Bíborbanszületett Konstantin császár írt rólunk, a sztyeppe nagy részét már török, tehát türk népek uralták. Előtte, mintegy ezer évig a szkítákhoz hasonló iráni népek. Nos, ebbe a közösségbe került be mindenféle másnyelvű nép is. A legközelebbi nyelvrokonaink is, főként a vogulok és az osztjákok egy jelentős része. Ezek később elvesztették a nyelvüket. A magyarság viszont nem. Tényleg csodálatos dolog, hogy a hosszú vándorlás alatt meg tudta a nyelvét őrizni ebben az előbb iráni, később török tengerben. Ennek racionális oka az lehetett, hogy a főbb finn-ugor nyelveknek a szerkezete alapvetően különbözik a török nyelvekétől. Egy merőben különböző nyelvet nehezebb, mint egy hasonlót elsajátítani. A török népek gyakorlatilag ma is – akár a szlávok – megértik egymást. Ez a különbség a magyarság számára nyelvi gátat épített. Ennek fontos szerepe van etnikai, néptörténeti vonatkozásban is. Kialakult egy biológiai gát is. Ugyanis a magyar nemzetségek csak a magyar nemzetségekkel házasodtak. Mivel létezett egy nyelvi gát is, az etnikai endogámiát jobban meg tudtuk őrizni, mintha mi is török nyelvet beszéltünk volna. A

Fodor István, a Magyar Nemzeti Múzeum korábbi főigazgatója

**Ha csupán
húszezer
magyar jött
volna be a
szlávokkal
teli Kárpát-
medencébe,
akkor mi
ketten ma
valami
kitűnő
szlovák
nyelven
beszél-
getnének
egymással**

vezérek viszont kénytelenek voltak diplomáciai kapcsolatokat kiépíteni. Bíborbanszületett Konstantin írja, hogy a kazár kagán, mikor odaköltöztek a magyarok, akkor Levédihez, az első vajdához egy előkelő kazár nőt adott feleségül. A házasságok felső körökben akkor sem szerelem alapján kötettek. Ezért írhatta Konstantin, hogy a magyarok egyaránt beszéltek a kazárok nyelvét és a sajátjukat is. Ez lehetett az oka annak is, hogy átvettük a kazároktól azt a korai félnomád államformát, amelyik Szent István uralkodása előtt az első magyar államalakulat volt, az úgynevezett kettős fejedelemség.

Bár történészeink évről évre pontosan kijelölték, hogy mikor volt a honfoglalás, az feltehetően nem egyetlen esztendő leforgása alatt zajlott le. Bizonyára voltak előzményei, illetve utóhullámai is...

A honfoglalás időpontjával a magyar történészeknek a 19. század vége felé gyűlt meg a bajuk. Azt tudták, hogy Regino prümi apát 889-et ír, a bizánci források szerint is ebben

az időben lehetett valamikor. Nagyjából a 9. század vége, 10. század eleje az az időszak, amikor a magyarok bejöttek a Kárpát-medencébe. 1881-ben összehívott egy tanácskozást a Magyar Tudományos Akadémia. Ezen részt vettek a korszakkal foglalkozó legkiválóbb történészek. Pauler Gyula tartotta a legszínvonalasabb előadást, méghozzá olyan érvénnyel, hogy ma is az ő álláspontját fogadjuk el. Hogyan tudta megállapítani pontosan a honfoglalás esztendejét? Úgy, hogy a különböző, egymástól független forrásokat vette figyelembe. Volt egy a bizáncitól független arab forrás, egy szláv forrás, ezeket gyűjtötte össze, és az eseményeket egymás utánra tette. Ebből még nem alakulhatott volna ki a honfoglalás évszáma, de volt két esemény, amiről pontosan lehetett tudni, hogy mikor történt. Volt Bizáncban egy nagyerejű földrengés, amiről már akkor, a 19. század második felében a geológusok meg tudták állapítani, hogy pontosan mikor történt. A másik esemény István pátriárka halála volt. Ennek alapján Pauler megállapította, hogy a honfoglalás 895-ben volt. Méghozzá annak az

▷ évnek az őszén. Ezt Győrffy György némileg helyesbítette. Magam is ezen a véleményen vagyok, hogy a nagy állattartó népeknek, ha tovább akarnak vándorolni, meg kell várniuk a téli időszakban legyengült állatok főlízálását a friss tavaszi legelőn. Főleg a felderítőknek naponta akár száz kilométert kellett megtenniük lóháton, ezt nem lehetett csont és bőr gebéken vágatva véghezvinni. Általában tavasszal indultak hadjáratra.

Eléggé eltérő véleményekre bukkantam arra nézvést, hogy hányan lehettek a honfoglaló magyarok.

Egyetlen írott forrásunk van, amelyik számszerű adatot tartalmaz: háború esetén a magyarok két „tömény” lovast tudnak kiállítani. Ez 20 ezer embert jelent, ami nagy haderőt jelentett abban az időben. Hódító Vilmos négyezer harcossal foglalta el Angliát. Egy tömény – tyumen – tehát tízezer lovas. Zimonyi István kollégám Szegeden arab forrásokról írt egy könyvet, ő mutatott rá, ha megnézzük ezekben a forrásokban, hogy egy-egy tömény mennyit jelent, eltérő adatokat kapunk. Viszont ha elfogadjuk ezt a húszeszes nagyságrendet, abból következtetni lehet arra, hogy mennyi volt az összlakosság. Győrffy György ezt 200-400 ezer közé tette. Véleményem szerint az a két tömény lovas reálisnak tűnik, hisz a magyarság lélekszáma visszafelé tudunk következtetni: a honfoglalás-kori sírokból már huszonvalahány ezret ismerünk, amiknek csak a töredéke van feltárva. Tehát nem voltunk kis nép, a Győrffy-féle 1965-ös becslés ma is helytálló. Kristó Gyula történész professzor viszont csak mintegy húszezerre becsülte a teljes magyarság létszámát. Ez nevetséges... ha csupán húszezer magyar jött volna be a szlávokkal teli Kárpát-medencébe, akkor mi ketten ma valami kitűnő szlovák nyelven beszélgetnénk egymással.

Az Alföldön több helyen bukkantak rá olyan 9-10. századi népességre, amelyik valószínűleg az avarok közül maradt meg. Bármennyire furcsa, az akkor is termékeny Alföld volt a legkevésbé lakott terület ebben az időben. Dél-Erdélyben a bolgárok uralkodtak, észak-nyu-

Az erdélyi betelepülés fő útvonala a Maros völgye volt, amely elég széles ahhoz, hogy a magyarság ott a maga külterjes állattartását folytatni tudta

gaton a morvák, nyugaton a frankok, az Alföld pedig egy átmeneti fölvonulási terület volt, ahol sokat pusztítottak a hadak. A nem magyar nyelvű népségek közül a szlávok őrizték meg a legtöbbet a nyelvüket. Mert ők kompakt tömegben éltek a Dunántúlon is, Szlavóniában, meg Zala megyében. Azokat a magyarság csak katonailag szállta meg, ott nem telepedett meg. Döntő többségben a Nagyalföldön és a Kisalföldön alakította ki az életterét, összesen 110 ezer négyzetkilométernyi területen. A többi katonai ellenőrzés alatt tartotta, nem csak a Kárpátokon belüli, hanem a Kárpátokon kívüli területeket is. Ilyen volt Délkelet-Lengyelország és Nyugat-Ukrajna, ahol magyar temetők kerültek elő. De föltehető az is, hogy Moldvában is voltak magyar határőrök, akiknek a sírjait feltárták, például Jászvásár környékén.

Született olyan hipotézis is, mely szerint a honfoglaláskor a hágókon, szorosokon Erdélybe érkező magyarság még nem maradt Erdélyben, csak átvonult rajta, s a fokozatos betelepítés később kezdődött. Mi a véleménye erről?

Írott forrásokkal is jól dokumentálható a magyarság széttelapulása Erdélyben, amelyet nagyon jól ismerünk. Tehát a Meszesi kapun a későbbi Maros megyébe vonult be a magyarság, majdnem egészen az úgynevezett Szent István-i határig. Ez bizonyítható mind az anyagi kultúra, mind az írott források alapján is. Gáll Ervin foglalta össze az erdélyi honfoglaláskori leleteket, két nagy kötetben. Erdély-szerzte, Partium-szerzte, a Bánságban is szép számmal kerültek elő 10. századi sírok. A nyugati országrészről Erdélybe való település, az valóban későbbi, a 11-12. században zajlott le. Viszont a honfoglalás korából nem egy, nem két sírról van szó, hanem sírok százairól, ezreiről, temetőik soráról. Kolozsváron két temetkezési hely van, a Zápolya utcai és a Tordai út melletti nagy temető, mind a 10. században létesültek. Ahhoz, hogy egy ilyen, több száz síros temető kialakuljon, ott laknia kellett valakinek... De nem is a Szamos völgye volt az erdélyi betelepülés fő útvonala, hanem a Maros völgye, amely elég széles ahhoz, hogy a magyarság ott a maga külterjes állattartását folytatni tudta. A legérdekesebb a gyulafehérvári székesegyház mellett előkerült honfoglalás kori temető, lovas sírokkal. Ezek mind arra utalnak, hogy ott jelentős népesség telepedett meg, akiknek a fő feladata a sóbányák – később az aranybányák – kitermelése volt. Malomfalva környékén vagy Csombordon is jelentős temetőt tártak fel. A Mezőségen egymás mellett van egy bolgár, meg egy magyar temető. Ugye, bányászni a bolgárok tudtak... Tehát a magyarság a 10. századtól megtelepült, ezt sok magyar helynév bizonyítja Hunyad megyében, Szeben környékén is. Erdélyt tele van olyan kora árpád-kori elnevezésekkel, mint Les, tehát azok a falvak határőrök települései voltak.

Harcok emberi mivoltunkért

A Mozimustra új epizódjában két olyan filmről számolunk be, amelyek azt mutatják meg, hogyan uralkodik egyik ember a másikon, és milyen következményekkel jár mindez. A *Vakság* és *A zóna* történetét KUSTÁN MAGYARI ATTILA mutatja be.

Egymásra utalva: Vakság

José Saramago portugál Nobel-díjas író világhírű regényét dolgozta fel Fernando Meirelles rendező, a *Blindness* (2008) segítségével mutat rá arra: ha egy társadalomban erősebbek és gyengébbek élnek együtt, akarva-akaratlanul az erősebbek erősödnek tovább.

A történet egy férfi megvakulásával indít, akit csúcsforgalomban ér utol az „átok”. A többiek persze kíméletlenül dudálnak, és csupán egyetlen emberről hihetjük azt, hogy segíteni akar rajta, de ő is az autóját rabolni el. Csakhogy megvakul. És elveszíti látását a főhős felesége, szemorvosa is, a városban pestisként terjed az állapot.

A járványt megfékezni akaró hatalom elkülöníti a vakokat, a külön épületbe toloncoltakat pedig örökre veszik körbe, hogy akár le is lövessék a menekülni akarókat. Személyzetet nem adnak melléjük, nincsenek orvosok, ápolók, még takarítók sem, csak az időről időre érkező élelmiszeradag.

A szemorvost (Mark Ruffalo) elkíséri felesége (Julianne Moore), aki titkolja ugyan a többiek előtt, de nem vakult meg. Ő követi az eseményeket, megéli, ahogyan két teremben sikerül megvalósítani a közvetlen demokráciát, jól működik a javak elosztása, egy harmadik teremben azonban valaki kikiáltja magát a királynak, ezzel magához ragadva a tényleges hatalmat. Mindez kihát a másik két terem kis társadalmára is, ugyanis a hierarchiát építők ráteszik a kezüket az élelmiszerkészletre, és egyre többet követelnek az emberektől, hogy egyáltalán enni adjanak nekik. Ahogy azt börtönökben végzett kísérletek is bizonyították már, az emberek közti viszonyok termé-

A *Vakság* egy Nobel-díjas író regényén alapul

szetszerűen alakulhatnak úgy, hogy egyikük a másik fölé emelkedik. A világtól elzárt vakoknál ez szintén így történik, erőszak, halál, kiszolgáltatottság teszi pokollá mindennapjaikat. Az író, Saramago munkásságára jellemző az elnyomás, a szenvedés iránti érzékenység, és ha a film nem is teljesíti maradéktalanul a néző elvárásait, célját eléri: a mozivászon előtt ülők emberszeretetére sikerrel apellál.

Jólét a falakon innen: A zóna

Az uruguayi Rodrigo Plá 2007-ben mutatta be *La Zona* című alkotását, a fenti film készítőihez hasonlóan tanúbizonyságot téve a társadalmi egyenlőtlenségek iránti érzékenységről. Filmje a mexikói nyomornegyedek környékén fekvő, fallal, őrséggel, biztonsági

kamerákkal védett gazdag társadalom mindennapjaiba vezet be, illetve azok tragédiájába, akik áttörnek a két világ közti valós és szimbolikus falat. Korábban már volt alkalmunk a 2013-ban megjelent *Elysium* filmjéről beszélni, amely némileg hasonlatos *A zónához*: mindkét alkotás az elkülönített, már-már gazdagságuk miatt önmaguk építette börtönükbe kényszerülő emberek és a nyomorultak harcáról szól.

A zóna közelebb hozza szereplőit a nézőhöz, mint az említett *Elysium*, főhősének sorsa – anélkül, hogy poént löjünk le – nem hagy szemeket szárazon.

Három, szegénység sújtotta fiatal történetét követhetjük végig, akik behatolnak *A zónába*, kifosztanak egy lakást, és meggyilkolják az ott élő asszonyt. A lakók két fiatalelket elkapnak, és lelőnek – önbíráskodás jellemzi ezt a vidéket, a rendőrség is csak engedéllyel léphet be a zónába. A harmadik fiú – a főhős – egy család pincéjében rejtőzködik, míg végül egy vele egyidős srác fel nem fedezi őt. A két fiú megbarátkozik, egyikük sem árulja el a másikat, de a helyzet egyre nehezebb, a lakosság ugyanis eldöntötte, hogy skalpját vesz az „idegenek”. Bosszúvágyó, paranoiás, elfogadó és tébolyult emberek csatája jellemzi a Zónát ekkor, a fiú pedig egyre kevesebb esélyt kap arra, hogy kiszabaduljon.

A történet jól tükrözi a filmrendező humánus világszemléletét, miközben betekintést nyerhetünk a dél-amerikai mindennapok keserűségeibe is.

Képkocka *A zónából*, mely a mexikói társadalomba kalauzol

Sziget a világ végén 23.

Králik Lóránd sorozatának újabb részében a Húsvét-sziget egyik festői helyszínét, s a hozzá kapcsolódó történelmi eseményeket ismerhetik meg.

A sziget jelenkori történelmétől újra visszatérünk a régmúltba. Kalandozásaim egyik legszebb emléke az Anakena-öbölben tett látogatás, amely magas pálmáival, aranyszínű homokjával és csendes vizű öblével teljesen elűt a sziget többi részétől, ahol habos hullámok ostromolják a sziklát. Az öböl 18 kilométerre északra fekszik Hanga Roától, s az oda vezető úton újrateremtett lombhullató erdők és a füves pusztaságok váltják egymást. Ez az öböl arról híres, hogy a legenda szerint itt szállt partra az első ember: Hotu Matua, az alapító király. A rendkívüli szépségű öbölben végzett régészeti kutatások is igazolják, hogy ez a terület a Húsvét-sziget legrégebben lakott része. Ha autóval érkezünk ide, a pálmaliget fái között felsejlik az öböl vize, majd feltűnik a hét kőszobor is, amely arccal a nyílt víz felé fordul. Az itt található szobrokat, amelyek közül négy nagyméretű, három pedig közepes nagyságú (az egyiknek a feje hiányzik, egy másik pedig csak egy csonk) 1978-ban állították fel újra egy helyi régész, Sergio Rapu Haoa vezetésével. A restaurálás során talált egy, a feltáráson dolgozó chilei egyetemista lány a sövény homokjában korallból készült ékszerszerű tárgyakat, amelyekről utólag kiderült, hogy ezek voltak az egyik moai szemei. Így derült ki, hogy a szigetlakók a kőszobrokhoz fehér korallból és vörös vulkáni kőből készítették szemeket is. A hét szobor hátsó részén petrogifek találhatók, amelyek valószínűleg később, a 17. század után keletkeztek, ugyanis ezek a Madárember-kultúra jelei. Jobboldalt az öböl fölé magasodó dombon egy magányos kőóriás kéklemi a távol. Az Ahu Ature Huki talapzaton álló szobor az első volt, amelyet újra felállítottak a szigeten, mégpedig Thor Heyerdahl norvég antropológus kísérletének eredményeként, aki Aku Aku című könyvében le is írja a mű-

Az aranyos homokú Anakena-öböl, egykor a sziget kormányzati központja

veletet. A 25 tonnás szobrot 12 erős szigetlakó állította fel a domb tetején 18 nap alatt. A pálmaligetet az 1950-es évek végén telepítette újra a chilei haditengerészet Tahitiről hozott pálmákkal.

A táj szépsége érthetővé teszi, hogy miért volt az Anakena-öböl hosszú ideig a sziget „kormányzati” központja. A szigetet vezető család, illetve annak klánja, az Ariki Paka ugyanis ezen a területen székel. A Húsvét-szigeti társadalom a legendák és régi történetek alapján kasztokra tagolódott, amelyek között elég nagy volt az elkülönülés. A királyi család mellett vezetőnek számított a bölcsek (maorik) és papok (ivi atua) kasztja, de jelentős volt a harcosok (matatoa) kasztja is. Külön rendet alkottak a kézművesek, a halászok és a földművelők, míg a társadalmi piramis alapját az úgynevezett közemberek (huru manu) képezték. Alattuk csak a szolgálok (kio), illetve a fogságba ejtett legyőzött ellenfelek (ika) álltak, ez utóbbiakat gyakran feláldozták vallásos ünnepeiken. Az arisztokrácia egyenesen az istenektől származtatta magát. A sziget királya tisztséget a király elsőszülött fia örökölte. A kasztok és klánok közötti összefüggések még kevésbé ismertek, de azt tudni lehet, hogy a szigeten 12-15 egymással vetélkedő klán (mata) élt, akik a területeik határát határkövel (horeko) jelölték meg.

Az arisztokrácia a sziget északi részén élt, míg a közemberek a sziget

többi területén. A klánok valószínűleg sokáig elismerték a királyi család felsőbbségét, ám amikor a sziget lakói élelemhiányban kezdtek szenvedni és az erdők is kipusztultak, megnőtt az elégedetlenség a sziget arisztokráciájával szemben. Valószínűleg ez vezetett ahhoz a polgárháborúhoz, amely a legendákban a hosszú- és rövidfülűek közötti háborúként maradt fenn. A hosszú- és rövidfülűek kifejezés egy rossz fordítás eredménye, ugyanis a hosszúfülűek rapa nui neve valójában magas és sovány embereket, a rövidfülűeké pedig alacsony, vaskos embereket jelent. A fülek hosszára vonatkozó utalás azonban valós, ugyanis az uralkodó kaszt tagjai valóban fülékszerekkel nyújtották a fülcimpájukat és a két csoport eltérő tetoválásokat is viselt. A 17. század közepén lezajlott polgárháborúban a számbeli többségben levő közemberek lerohanták az arisztokraták szállásait, akik az Anakena-öbölből a közeli, jobban védhető Poike vulkán kúpjára menekültek. A legenda szerint a hosszúfülűek itt csapdákat álltak, hogy távol tartsák ellenségeiket. A veszedelmük okozója egy, a rövidfülűek közé tartozó asszony volt, aki egy hosszúfülűhöz ment férjül és egy éjszaka átvezette rokonait a csapdák között, akik így meglepték az arisztokratákat és egy kivételével mind egy szálig lemészárolták őket. Az egyedüli hosszúfülű túlélő Ororoina volt, akinek népes nemzetsége ma is létezik a szigeten.

A pálmaligetet az 1950-es évek végén telepítette újra a chilei haditengerészet Tahitiről hozott pálmákkal

A vihar kapujában

(RASHÓMON)

bűnügyi dráma

AKUTAGAVA RJÚNOSZUKE novellái és KUROSZAVA AKIRA filmje alapján
írta MÜLLER PÉTER

Rendező: **KÖVESDY ISTVÁN**

CSÍKSZEREDA
ÖNKORMÁNYZATI
SZÍNHÁZ

jegypénztár: 0266-314472
www.csikjatekszin.ro

Kolozsvári Állami Magyar Színház
2013/2014-es évad

Miroslav Krleža

Léda

Rendező: Robert Raponja

ORSZÁGOS BEMUTATÓ

Szombaton, március 8-án este 8 órakor

További előadások

Szerdán, március 12-én és pénteken, március 21-én este 8 órakor

A Kolozsvári Állami Magyar Színház nagyszínpadán

